

3.5. **servizos**

Á HORA DE ANALIZA-LO SECTOR SERVIZOS hai que partir da consideración de que estamos ante un sector que engloba a un conxunto heteroxéneo de actividades, como son, seguindo o índice da memoria, o comercio, o turismo, as comunicacións, o transporte, os servizos a empresas, os servizos financeiros e os servizos da educación e sanidade.

Atendendo á **Contabilidade Trimestral de Galicia, cadro C.1.1.** (*PIB galego a prezos de mercado 2002-03: distribución segundo os seus compoñentes*), o sector servizos aportou no ano 2003 o 54,2% do PIB a prezos de mercado (prezos constantes). Comparado co ano anterior, este sector experimentou unha taxa de crecemento do VEB (en prezos constantes) do 2,6% fronte ó 1,8% experimentado no ano anterior. En termos nominais, a taxa de variación interanual do VEB a prezos básicos mantívose no 6,7%. Atendendo á desagregación entre servizos de mercado e non de mercado, a taxa de crecemento do VEB, en termos reais, no primeiro caso foi do 2,1% respecto ó ano anterior, e no segundo de 4,0%.

Observando a evolución trimestral, **cadro 1.2.1.** (*PIB galego e español 2002-03: taxas de variación*), o VEB presenta unha aceleración do seu crecemento ó longo de todo o ano, parando dunha taxa do 2,1% no primeiro trimestre ó 3,1% no derradeiro trimestre do ano. Atendendo á desagregación entre servizos de mercado e non de mercado, cómpre salientar que mentres que os servizos de mercado presentan unha aceleración na súa taxa de crecemento (medran un 1,5% no primeiro trimestre do ano 2003 fronte ó 2,8% do cuarto trimestre), os servizos non de mercado experimentan unha lixeira ralentización das súas taxas de crecemento, pasando do 4,1% do segundo trimestre ós 4,0% do terceiro e cuarto trimestre.

En relación á **poboación ocupada no sector**, o **cadro C.2.4.** (*Poboación ocupada 2002-03: distribución segundo sectores económicos, situación profesional, grupos de idade e nivel de formación acadado*) amosa que este sector foi o único que presentou unha medra da ocupación en 2003, ó incrementarse un 7,2% respecto ó ano anterior (o VEB a prezos básicos, en termos reais, 4,7 puntos porcentuais menos) ata chegar ós 624,7 miles de ocupados. Entre as ramas máis importantes, **cadro 2.2.6.** (*Poboación ocupada 2002-03: distribución segundo ramas de actividade*) salientan as de “comercio por xunto e polo miúdo”, “outros servizos” e a de “administración pública, defensa nacional e seguridade social”, que acollen o 22,3%, 20,8% e 12,3% dos traballadores ocupados no conxunto das ramas do sector servizos segundo a estimación da EPA.

Comercio

A análise do subsector comercio está estruturado en dous grandes apartados nos que se estudia, por unha banda, o comercio por xunto, para o que se empregan os datos recollidos no Dirce, e por

outra, o comercio polo miúdo, para o que se seguen os datos facilitados polo Dirce e polo *Índice de vendas do comercio polo miúdo* publicado polo IGE.

• Comercio por xunto

Os **cadros C.3.26.** (*Locais maioristas nas CC.AA. 2002-03: distribución segundo actividade principal*) e **3.5.1.** amosan o número de locais e empresas dedicados ó comercio por xunto e intermediarios de comercio, excepto vehículos de motor e motocicletas (actividade 51 da CNAE-93). Estes cadros reflicten que catro comunidades (Cataluña, Andalucía, Madrid e C. Valenciana) agrupan en torno o 60% do total de locais e empresas maioristas do Estado, acollendo Galicia o 6,5% do total de locais e empresas de España (un total de 15.038 locais e 13.338 empresas).

Do conxunto de empresas dedicadas ó comercio por xunto (895 empresas máis que no ano anterior), o **cadro 3.5.1.** reflicte que o subsector “productos alimenticios, bebidas e tabaco” é o máis importante en Galicia atendendo ó número total de empresas, 3.607 empresas (o 27,0% das empresas maioristas galegas). Asemade, cómpre salienta-la importancia relativa do comercio ó por maior de materias primas agrarias e de animais vivos, ó acoller Galicia o 10,8% das empresas pertencentes a este subsector en España, sendo superior ó 8% no caso dos productos non agrarios semielaborados e dos “productos alimenticios, bebidas e tabaco”.

No caso dos locais comerciais, con 463 locais máis, o subsector “Materias primas agrarias-alimentación” acolle o 35,5% dos locais maioristas galegos, representando o 8,5% dos locais maioristas do subsector a nivel estatal. Asemade, cómpre salienta-la importancia relativa dos locais comerciais de “Productos non agrarios semielaborados” que representan

Empresas maioristas nas CC.AA. 2002-03 (1): distribución segundo subsectores (2)

	Total 2002	Total 2003	Intermediarios de comercio	Materias primas agrarias e de animais vivos	Productos alimenticios, bebidas e tabaco	Productos de consumo non alimenticios	Productos agrarios semielaborados	Maquinaria e equipamento	Otros
Andalucía	27.183	29.257	7.694	1.772	8.583	4.664	3.564	2.696	264
Aragón	5.981	6.223	1.598	667	1.246	987	833	849	43
Asturias	4.314	4.337	1.297	425	860	602	670	442	41
Baleares	3.973	4.316	1.165	150	1.068	998	534	368	33
Canarias	7.619	8.062	1.712	229	2.618	1.895	723	785	100
Cantabria	1.993	2.059	600	195	493	298	291	171	11
Castela e León	9.605	9.945	2.051	1.516	2.713	1.135	1.485	999	46
Castela-A Mancha	6.419	7.153	1.488	817	1.979	964	1.188	674	43
Cataluña	39.786	40.797	12.620	1.494	5.950	9.644	5.084	5.434	571
C. Valenciana	23.033	24.585	6.836	1.002	4.645	5.631	3.822	2.382	267
Extremadura	4.022	3.913	728	511	1.215	445	646	345	23
Galicia	12.443	13.338	2.690	1.249	3.607	1.990	2.280	1.438	84
Madrid	26.043	29.317	7.686	569	4.119	8.852	3.196	4.316	579
Murcia	6.172	6.714	1.740	418	2.035	906	885	658	72
Navarra	2.203	2.225	475	199	548	321	385	269	28
País Vasco	10.709	10.633	3.526	211	2.028	1.421	1.767	1.472	208
A Rioxa	1.608	1.678	534	89	460	215	217	148	15
Ceuta-Melilla	666	713	96	11	226	236	107	24	13
Total	193.772	205.265	54.536	11.524	44.393	41.204	27.697	23.470	2.441

(1) datos a 1 de xaneiro de cada ano

(2) CNAE-93 grupo 52 "Comercio por xunto e intermediarios do comercio, agás comercio vehículos motor e motocicletas"

Fonte: INE, "Directorio Central de Empresas"

3.5.2.

Comercio interior 2002-03 (1): *Índice de vendas polo miúdo*

	2002	02/01	2003	03/02
		(%)		(%)
Índice xeral	120,5	2,1	123,2	2,2
Clasificación por produto				
Alimentación	120,8	2,8	125,6	4,0
Equipamento persoa	115,2	-3,6	118,8	3,1
Equipamento fogar	112,9	0,5	113,3	0,4
Outros bens de consumo	133,6	9,3	134,7	0,8
Clasificación por actividade				
Comercio non especializado				
Grandes superficies	137,7	3,2	147,4	7,0
Resto non especializado	115,0	4,7	121,1	5,3
Comercio especializado				
Alimentación	129,3	-1,5	127,4	-1,5
Equipamento persoa	102,1	-6,6	100,2	-1,9
Equipamento fogar	113,0	2,0	112,3	-0,6
Outros bens de consumo	132,5	7,9	135,9	2,6

(1) medias anuais (Base 1998)

Fonte: IGE, *Índice de vendas do comercio polo miúdo*

o 8,1% dos locais pertencentes a este subsector en España.

• **Comercio polo miúdo**

Atendendo ós datos do *Índice de vendas do comercio polo miúdo* publicado polo IGE, o índice xeral amosa que no ano 2003 se racha a tendencia de desaceleración dos niveis rexistrados nos últimos anos. Nese ano este índice medra un 2,2%, unha décima máis do que o fixera no ano anterior.

Atendendo á clasificación dos índices segundo produtos efectivamente vendidos no comercio polo miúdo en Galicia, o **cadro 3.5.2.** reflicte que o incremento máis importante foi o rexistrado polos produtos da alimentación, cun 4,0% respecto ó ano 2002. Asemade, cómpre salientar que o índice de produtos de equipamento da persoa presentou, a diferenza do acontecido en 2002 unha medra do 3,0% (-3,6% en 2002). O índice de vendas de “outros produtos de consumo” e dos de equipamento do fogar, incrementouse un 0,8% e 0,4%, respectivamente, cando en 2002 fora do 9,3% e 0,5%.

No concernente á clasificación dos índices segundo actividade principal das

empresas comerciais, o índice de vendas en establecementos non especializados rexistrou un aumento medio do 5,8% respecto ó ano 2002, sendo este crecemento do 7,0% no caso das grandes superficies. Pola contra, o índice de vendas no caso do comercio especializado considerado no seu conxunto medrou en conxunto un 0,1% respecto ó ano anterior, descendendo un 1,8% no caso do equipamento da persoa, e un 1,5% e 0,6% no caso dos produtos da alimentación e do equipamento de fogar, respectivamente.

Segundo os datos do Dirce (INE), a 1 de xaneiro de 2003 o número total de empresas pertencentes ó grupo de actividade de “comercio polo miúdo, agás comercio vehículos motor, motocicletas e ciclomotores” (grupo 52, CNAE 93) ascendeu a 36.017 empresas, un 1,9% máis que no mesmo período do ano anterior (663 empresas máis).

O **cadro 3.5.3.** reflicte que o grupo de actividades de “outro comercio polo miúdo de artigos novos en establecementos especializados” é o que acolle o maior número de empresas, con 19.422 empresas (53,9% do total de establecementos de comercio polo miúdo), seguido polo grupo de actividade de “comercio polo

Empresas minoristas nas CC.AA. 2002-03 (1): distribución segundo subsectores (2)

	Total 2002	Total 2003	En establecementos non especializados	Alimentos, bebidas e tabaco en establ. especializados	Prod. farmacéuticos, art. médicos, beleza, hixiene	artigos novos en establecementos especializados	Bens de 2ª mano	Comercio non realizado en establecementos	Reparación efectos persoais e enseres domésticos
Andalucía	98.545	101.308	10.858	22.208	4.939	50.762	162	10.311	2.068
Aragón	14.635	14.676	1.406	3.759	963	7.230	25	906	387
Asturias	13.248	12.954	1.168	2.511	707	7.067	21	1.025	455
Baleares	13.090	15.480	1.152	2.017	611	9.309	59	1.989	343
Canarias	23.943	23.845	3.145	3.392	1.105	12.460	25	3.153	565
Cantabria	6.573	6.709	582	1.403	347	3.399	14	732	232
Castela e León	31.142	30.860	3.025	7.624	2.038	14.730	37	2.592	814
Castela-A Mancha	22.912	23.420	2.732	5.035	1.451	10.923	23	2.783	473
Cataluña	87.978	88.305	6.087	19.816	4.927	46.027	262	8.513	2.673
C. Valenciana	57.849	59.158	4.399	12.464	2.778	30.168	113	7.852	1.384
Extremadura	14.081	13.323	2.138	2.990	841	5.564	5	1.572	213
Galicia	35.354	36.017	3.055	6.838	1.843	19.422	73	3.898	888
Madrid	61.836	63.898	4.280	12.954	4.006	35.341	194	4.776	2.347
Murcia	15.326	15.937	1.505	3.096	801	8.068	21	2.137	309
Navarra	7.025	7.018	427	1.643	668	3.475	19	548	238
País Vasco	26.358	25.814	816	7.213	1.544	13.742	124	1.195	1.180
A Ríoxa	3.779	3.838	306	931	199	2.014	8	291	89
Ceuta-Melilla	2.339	2.393	350	653	82	1.177	22	74	35
Total	536.013	544.953	47.431	116.547	29.850	280.878	1.207	54.347	14.693

(1) datos a 1 de xaneiro de cada ano

(2) CNAE-93 grupo 52 "Comercio polo miúdo, agás comercio vehículos motor, motocicletas e ciclomotores"

Fonte: INE, Directorio Central de Empresas

miúdo de alimentos, bebidas e tabaco en establecementos especializados”, con 6.838 empresas (19,0%).

Turismo

O estudio desta actividade económica divídese en tres grandes apartados nos que se analizan os diferentes indicadores da oferta turística, a demanda e as variables empresariais. Para o mesmo empréganse os datos presentados polo IGE, o INE, a Dirección Xeral de Turismo, Turgalicia e Ardán.

Como punto de partida da análise do subsector turismo, o **cadro C.3.28**. (*Oferta turística 2002-03: distribución segundo tipo de establecemento*), reflicte un crecemento do número de prazas de aloxamento, que foi dun 6,2% no caso dos hoteis, do 14,1% nos establecementos de turismo rural ou do 9,6% no caso dos paradores. Asemade, cómpre salienta-la apertura de dous novos balnearios (Río Pambre, en Palas de Rei, e a ampliación e remodelación do de Guitiriz), o primeiro centro de talasoterapia de Galicia, en Oia, o que supón un incremento de 399 prazas (18,5%), e a apertura do parador Monforte de Lemos.

Dende o punto de vista da demanda, segundo os datos da Dirección Xeral de Turismo Galicia recibiu ó longo de 2003 un total de 4.416.616 turistas, 3.892 máis que en 2002 (0,1%). Atendendo ós diferentes tipos de aloxamentos escollidos, en relación ó 2002 prodúcese unha medra dos turistas nos establecementos hoteleiros e nos establecementos de turismo rural, fronte a caída rexistrada nos cámpings e nos hostais.

Como principais características da demanda e oferta turística galega están a do predominio do turismo nacional e o elevado grao de estacionalidade. Dunha banda, dos viaxeiros chegados ós estable-

cementos hoteleiros galegos en 2003, o 82,5% son residentes en España, sendo esta porcentaxe do 56,4% no conxunto do Estado. Doutra, o grao de ocupación hoteleira no mes de agosto en Galicia é do 58,6%, mentres que no mes de decembro rexistra unha ocupación de 27,0%. Para o conxunto de España, estas porcentaxes acadan o 74,5% no mes de agosto e o 43,5% no mes de decembro.

• *Indicadores de oferta*

O número de **hoteis e hostais** que funcionaron en Galicia no ano 2003 foi de 582 e 739, respectivamente. Entre ámbolos tipos de establecementos ofertaban un total de 58.004 prazas, un 4,4% máis que en 2002. Os hoteis dispuñan dunha media de 68,6 prazas por establecemento, en tanto que nos hostais e pensións o establecemento medio tiña un total de 24,5 prazas. Desagregando o estudio por categorías, Galicia centra a súa oferta nas categorías baixas dos hoteis, de tal xeito que o 70,4% dos hoteis en Galicia son de unha ou dúas estrelas, e o 66,0% dos hostais son dunha estrela.

Por provincias, Pontevedra oferta o 51% do total dos hoteis e das prazas hoteleiras galegas. No que ós hostais se refire, en A Coruña están o 43,0% dos establecementos deste tipo, acollendo Pontevedra o 30,3% dos mesmos. Finalmente, o **cadro 3.5.4**. reflicte que en A Coruña están o 38,9% das **fondas e casas de hospedaxe**, e que un 36,4% das mesmas sitúanse na provincia de Pontevedra.

O grao de ocupación hoteleira en Galicia volve a descender despois da medra experimentada en 2002. No último ano o grao de ocupación descendeu case 3 puntos porcentuais para situarse no 37,4% (40,2% en 2002). En España, o seu descenso foi de 1,1 puntos porcentuais, acadando o grao de ocupación o 58,4% (59,5% no ano 2002).

Hotéis, hostais, pensións e fondas 2003: número, habitacións e prazas ofertadas

	Total		A Coruña		Lugo		Ourense		Pontevedra	
	Núm.	Habitac.	Núm.	Habitac.	Núm.	Habitac.	Núm.	Habitac.	Núm.	Habitac.
Hotéis	582	22.263	146	6.720	88	2.549	52	1.638	296	11.356
5 estrelas	5	648	4	450	-	-	-	-	1	198
4 estrelas	54	5.019	19	2.087	6	476	5	382	24	2.074
3 estrelas	113	5.679	29	1.724	16	640	8	348	60	2.967
2 estrelas	176	5.626	46	1.361	19	452	9	262	102	3.551
1 estrela	234	5.291	48	1.088	47	981	30	646	109	2.566
Hostais e pensións	739	10.513	318	4.624	119	1.538	78	1.121	224	3.230
3 estrelas	13	249	5	161	3	38	3	36	2	14
2 estrelas	238	3.874	119	2.004	33	474	17	275	69	1.121
1 estrela	488	6.390	194	2.459	83	1.026	58	810	153	2.095
Fondas, casas de hóspedes	866	6.435	337	2.548	136	979	78	604	315	2.304
Cidades de vacacións	4	436	3	383	-	-	-	-	1	53
3 estrelas	2	239	2	239	-	-	-	-	-	-
2 estrelas	1	144	1	144	-	-	-	-	-	-
1 estrela	1	53	-	-	-	-	-	-	1	53
Total	2.191	39.647	804	14.275	343	5.066	208	3.363	836	16.943
				24.981		8.855		5.964		30.039

Fonte: Dirección Xeral de Turismo

3.5.5.

Graos de ocupación e estadia media en establecementos hoteleiros 2001-03

	Grao de ocupación					
	Galicia			España		
	Total	Valor máximo	Valor mínimo	Total	Valor máximo	Valor mínimo
2001	39,0	66,5	25,3	62,1	76,8	44,8
2002	40,2	65,6	23,3	59,5	75,1	44,7
2003	37,4	58,6	27,0	58,4	74,5	43,5

	Estadia media					
	Galicia			España		
	Total	Españois	Estranxeiros	Total	Españois	Estranxeiros
2001	2,3	2,4	1,9	3,8	2,6	5,3
2002	2,4	2,5	2,0	3,7	2,6	5,1
2003	2,1	2,2	1,9	3,7	2,6	5,0

Fonte: INE, Encuesta de ocupación hotelera

3.5.6.

Campamentos de turismo 2003: número de establecementos e prazas ofertadas

	Campings				
	Luxo	Primeira	Segunda	Terceira	Total
A Coruña					
Número	-	7	12	29	48
Prazas	-	3.596	4.888	4.208	12.692
Lugo					
Número	-	-	6	6	12
Prazas	-	-	1.941	962	2.903
Ourense					
Número	-	1	2	4	7
Prazas	-	193	267	761	1.221
Pontevedra					
Número	-	14	24	7	45
Prazas	-	9.800	5.385	1.313	16.498
Total					
Número	-	22	44	46	112
Prazas	-	13.589	12.481	7.244	33.314

Fonte: Dirección Xeral de Turismo

O turismo en Galicia, ó igual que en España, caracterízase por unha forte estacionalidade. En Galicia, o grao de ocupación máximo deuse no mes de agosto cun 58,6%, e o mínimo en decembro, cun 27,0%, namentres que no conxunto do Estado, a ocupación máxima e mínima foi do 74,5% e 43,5%. A diferenza entre máximos e mínimos redúcese considerablemente en Galicia no ano 2003, acadando un valor similar ó rexistrado no conxunto do Estado (31,6 puntos porcentuais en Galicia fronte ós 31,0 puntos en España) (cadro 3.5.5.).

O cadro 3.5.6. amosa que entre os 112 campamentos de turismo que exist-

ten en Galicia, predominan os de segunda e terceira categoría, que só hai 22 de primeira categoría, e que non hai ningún campamento catalogado como de luxo. As provincias de Pontevedra e A Coruña acollen o 80,4% dos campamentos galegos (93 establecementos).

En canto á situación dos restaurantes e cafeterías, cadro 3.5.7., dos 5.108 restaurantes que funcionan en Galicia (313.056 prazas), 4.156 restaurantes (81,4% dos mesmos e o 70,3% das prazas), son dun só garfo, e só existe un de 5 garfos e 4 de catro. Pola súa banda, das 1.521 cafeterías abertas en Galicia, só 5 son de máxima categoría.

Restaurantes e cafeterías 2003: número de establecementos e prazas

	Total		A Coruña		Lugo		Ourense		Pontevedra	
	Número	Prazas	Número	Prazas	Número	Prazas	Número	Prazas	Número	Prazas
Restaurantes	5.108	313.056	1.840	124.327	812	47.205	436	37.461	2.020	104.063
5 garfos	1	200	1	200	-	-	-	-	-	-
4 garfos	5	351	3	251	-	-	2	100	-	-
3 garfos	15	2.349	8	1.512	2	155	2	474	3	208
2 garfos	931	89.977	413	40.805	155	12.172	82	13.056	281	23.944
1 garfo	4.156	220.179	1.415	81.559	655	34.878	350	23.831	1.736	79.911
Cafeterías	1.521	94.007	569	35.252	247	15.898	96	5.644	609	37.213
3 cuncas	5	936	3	696	-	-	-	-	2	240
2 cuncas	45	4.090	5	349	6	611	5	383	29	2.747
1 cuncas	1.471	88.981	561	34.207	241	15.287	91	5.261	578	34.226
Total	6.629	407.063	2.409	159.579	1.059	63.103	532	43.105	2.629	141.276

Fonte: Dirección Xeral de Turismo

3.5.8.

Establecementos de turismo rural 2002-03: habitacións e prazas ofertadas (1)

	2002		2003			
	Galicia	Galicia	A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra
Grupo A: Pazos						
Establecementos	62	68	15	15	19	19
Habitacións	518	563	123	127	150	163
Prazas	997	1.086	233	248	293	312
Grupo B: Casas aldea						
Establecementos	267	304	79	77	43	105
Habitacións	1.472	1.646	414	461	208	563
Prazas	2.915	3.260	817	914	420	1.109
Grupo C: Casas labranza						
Establecementos	68	72	22	30	2	18
Habitacións	325	345	123	131	6	85
Prazas	631	671	238	254	12	167
Total						
Establecementos	397	444	116	122	64	142
Habitacións	2.315	2.554	660	719	364	811
Prazas	4.543	5.017	1.288	1.416	725	1.588

(1) Datos a 31 de decembro
 Fonte: Dirección Xeral de Turismo

3.5.9.

Grao de ocupación e estadía media en establecementos de turismo rural 2002-03 (1)

	2002		2003		03/02	
	GO	EM	GO	EM	GO	EM
	(%)	(en días)	(%)	(en días)	(%)	(%)
A Coruña	24,68	2,26	19,99	2,26	-19,00	0,00
Lugo	15,46	1,77	14,28	1,70	-7,63	-3,95
Ourense	17,23	1,76	14,96	1,74	-13,17	-1,14
Pontevedra	15,90	2,52	13,38	2,44	-15,85	-3,17
Total	18,20	2,09	15,57	2,03	-14,45	-2,87

(1) media anual
 Fonte: IGE, Estadística de ocupación no turismo rural

Outras ofertas de turismo e ocio de Galicia son a estación de esquí de Manzaneda, as prazas en portos deportivos, os 7 parques naturais e un riquísimo patrimonio histórico cultural que axudan a definir a oferta turística galega.

Xunto a esta oferta turística analizada, en Galicia hai que destacar tamén o papel que ten a oferta do turismo rural, o turismo nos distintos balnearios ou nos paradores. En relación ó ano 2002, cómpre salientalo crecemento do 18,5% (399 prazas máis) no número de prazas nos establecementos de turismo termal, do 10,4% no que ó turismo rural se refire (474 prazas) e do 9,6% (102 prazas) no caso dos paradores.

Como reflicte o **cadro 3.5.8.**, as pra-

zas ofertadas polos establecementos de **turismo rural** galegos en 2003 ascendeu a 5.017, das que 1.588 e 1.416 prazas son ofertadas polos establecementos das provincias de Pontevedra e Lugo. Ó igual que no ano anterior, tódalas provincias galegas rexistran incrementos do número de prazas ofertadas.

No ano 2003 prodúcese un descenso do grao de ocupación anual nestes establecementos, permanecendo practicamente constante a estadía media. O **cadro 3.5.9.** amosa que o grao de ocupación media anual descendeu en Galicia 2,6 puntos porcentuais para acadalo 15,57% en 2003, presentando unicamente os establecementos de A Coruña, cun 19,99%, un grao de ocupación medio superior á media galega. Comparado co ano 2002, o grao de

3.5.10.

Paradores 2002-03: número, habitacións e prazas ofertadas

	2002			2003		
	número	habitacións	prazas	número	habitacións	prazas
A Coruña	2	173	328	2	173	328
Lugo	2	95	187	3	145	287
Ourense	1	23	45	1	23	45
Pontevedra	4	262	506	4	257	508
Total	9	553	1.066	10	598	1.168

Fonte: Dirección Xeral de Turismo

3.5.11.

Investimentos de Turgalicia 2002-03

	2002	2003	03/02
	(en €)	(en €)	(%)
Gastos de establecemento	-	-	-
Inmovilizado inmaterial	367.849,09	106.974,95	-70,9
Estudios e traballos técnicos	171.210,22	58.351,60	-65,9
Patentes e marcas	2.869,23	-	-100,0
Aplicacións informáticas	193.769,64	48.623,35	-74,9
Inmovilizado material	469.777,60	245.048,24	-47,8
Utilex e fotolitos	107,00	-	-100,0
Instalacións eléctricas	1.901,19	2.050,78	7,9
Instalacións para tratamento de fluídos	17.937,56	-	-100,0
Instalacións para telecomunicacións	-	-	-
Instalacións de seguridade	1.415,20	-	-100,0
Outras instalacións	10.335,10	6.595,99	-36,2
Enseres e equipos de oficina	143.971,44	69.972,95	-51,4
Mobles	48.558,54	17.045,38	-64,9
Equipo informático	245.551,57	149.383,14	-39,2
Promoción	5.931.422,34	12.457.663,28	110,0
Edicións	1.302.778,97	1.335.040,62	2,5
Campañas publicitarias	1.416.123,19	4.647.554,40	228,2
Convenios e patrocinios	74.271,14	1.990.593,54	2.580,2
Faixas	967.453,61	1.304.490,47	34,8
Congresos	-	1.249,79	-
Xornadas e presentacións	1.725.364,17	2.291.769,28	32,8
Viaxes de familiarización	112.524,16	194.643,50	73,0
Colaboracións	85.237,66	120.524,03	41,4
Axudas para formación	22.535,38	37.088,68	64,6
Outras accións de promoción	225.134,06	534.708,97	137,5
Total	6.769.049,03	12.809.686,47	89,2

Fonte: Turgalicia

ocupación descende nas catro provincias, rexistrándose a caída máis acusada en A Coruña, con 4,7 puntos porcentuais menos que en 2002.

O **turismo termal** rexistrou en Galicia unha medra no número de prazas e establecementos, coa apertura dos dous novos balnearios (Río Pambre, en Palas de Rei, e a ampliación e remodelación do de Guitiriz) e o primeiro centro de Talasoterapia de Galicia, en Oia, o que supón un incremento de 399 prazas (18,5%). En conxunto, este segmento contabiliza un total de 2.552 prazas hoteleiras.

No concernente ós **paradores**, **cadro 3.5.10.**, trala apertura do parador Monfor-

te de Lemos, os 10 establecementos existentes en Galicia ofertan no ano 2003 un total de 598 habitacións e 1.168 prazas. Desagregando a análise por provincias, os catro paradores de Pontevedra ofertan en torno ó 43% das habitacións e prazas, con 257 habitacións e 508 prazas.

Cómpre, para completa-la análise da oferta, facer referencia ó sistema de promoción do turismo, que leva a cabo **Turgalicia**. O investimento de Turgalicia para o ano 2003 foi de 12.809,7 miles de euros, un 89,2% superior ó investido no ano anterior, dos que 12.457,7 miles de euros corresponden ás actividades de promoción (un 110,0% máis que en 2002). Comparado co ano anterior, hai que salientalo

3.5.12.

Viaxeiros e pernoctacións en establecementos de turismo rural 2002-03 ⁽¹⁾

	2002		2003			03/02	
	Viaxeiros	Pernoitas	Viaxeiros aloxados	Viaxeiros entrados	Pernoitas	Viaxeiros aloxados (%)	Pernoitas
A Coruña	41.235	93.188	39.834	38.295	86.415	-3,4	-7,3
Lugo	38.489	68.147	41.504	40.538	69.040	7,8	1,3
Ourense	22.117	38.920	22.725	22.173	38.614	2,7	-0,8
Pontevedra	27.962	70.486	29.230	28.391	69.185	4,5	-1,8
Total	129.803	270.741	133.293	129.397	263.254	2,7	-2,8

(1) Para mellora-la calidade da actividade estatística e para intentar homoxeneiza-lo concepto con outras operacións estatísticas, en xaneiro de 2003 pasa a recollerse a maiores o concepto de *viaxeiro entrado* diferente do concepto de *viaxeiro* que se viña empregando ata ese momento. *Viaxeiro aloxado* é toda persoa que realice unha ou máis pernoitas seguidas nun mesmo establecemento no mes de referencia dos datos (coincide co número de viaxeiros empregado ata este momento). Considérase *viaxeiro entrado* toda persoa que realice unha ou máis pernoitas seguidas nun mesmo establecemento pero que chegou ó establecemento durante o mes de referencia dos datos.

Fonte: IGE, *Estatística de ocupación no turismo rural*

incremento experimentado polas partidas correspondentes ás “campañas publicitarias” e “convenios e patrocinios”, que experimentan unha medra do 228,2% e 2.580,2%, acadando un investimento de 4.647,6 e 1.990,6 miles de euros, respectivamente (**cadro 3.5.11.**).

• *Indicadores de demanda*

O número de viaxeiros chegados ós establecementos hoteleiros galegos volveu a rexistrar unha medra no último ano, acadando os 3.040.532 viaxeiros (428.076 viaxeiros máis que no ano anterior), o que representa o 4,9% dos viaxeiros no conxunto do Estado. O **cadro C.3.27.** (*Viaxeiros, pernoctacións e estadía media en establecementos hoteleiros 2002-03*), amosa como unha das características do turismo galego o elevado peso relativo dos viaxeiros residentes en España, que representan o 82,5% dos viaxeiros fronte ó 56,4% no total estatal.

Atendendo á distribución provincial, A Coruña e Pontevedra acollen o 79,1% dos viaxeiros chegados a Galicia (2,6 puntos máis que en 2002), sendo esta porcentaxe de case o 90% no caso dos viaxeiros residentes no estranxeiro. Comparado cos datos do ano 2002, cómpre salientar que A Coruña rexistra o maior incremento no número de viaxeiros, con 270.712 viaxeiros máis, seguido Pontevedra, con

135.868 viaxeiros máis, en tanto que Lugo foi a única provincia onde descende o número de viaxeiros, con 35.982 viaxeiros menos. Atendendo á distribución entre residentes en España e no estranxeiro, o devandito cadro amosa que o número de viaxeiros residentes no estranxeiro medra nas catro provincias galegas (especialmente na provincia de A Coruña, con 44.254 viaxeiros máis), en tanto que o número de viaxeiros residentes en España descende en Lugo (36.227 viaxeiros menos que en 2002).

A estadía media nos establecementos hoteleiros galegos descendeu entre os anos 2002 e 2003 pasando de 2,4 días en 2002 a 2,1 días no último ano (no conxunto do Estado esta permanece constante en 3,7 días). En Galicia esta caída prodúcese tanto no caso dos viaxeiros residentes en España como no dos estranxeiros, sendo a estadía media en Galicia en 2003 de 2,2 e 1,9 días, respectivamente (2,5 e 2,0 días en 2002). A media española é de 2,6 días no caso dos viaxeiros residentes en España e de 5,0 días no caso dos estranxeiros (2,6 e 5,1 días no ano anterior).

No concernente ós indicadores de demanda dos establecementos de **turismo rural**, o **cadro 3.5.12.** reflicte que o número de viaxeiros aloxados nestes establecementos acadou os 133.293 viaxeiros, un 2,7% máis que en 2002, sendo o núme-

3.5.13.

Complejo turismo-ocio 2002: actividades que comprende o grupo

	Empresas	Ingresos de explotación	V.E.B. c.f.	Cash-flow	Activo total	Emprego medio
(en miles de €)						
Distr. Mai. Artículos para deporte e recreo	11	17.663,4	2.857,6	1.117,5	10.517,1	7
Distr. Maiorista de xogos e xoguetes	10	40.558,1	4.043,0	840,8	34.331,3	17
Distr. Min. Artic. Para deporte e bicicletas	20	17.263,1	3.423,8	640,3	13.036,5	8
Distr. Minorista de xoguetes	11	13.255,0	1.884,8	313,9	10.280,7	14
Distr. Min. Cámaras e sumi. fotográficos	5	6.742,3	1.419,7	267,3	4.468,6	18
Axencias de viaxes	45	157.597,2	12.850,5	626,0	35.896,6	11
Restaurantes	143	110.074,2	37.345,7	6.847,2	72.636,5	15
Bares e cafeterías	91	53.024,5	20.357,5	3.258,0	36.272,4	13
Hoteis e hospedaxe	145	156.865,5	76.064,5	19.549,7	307.866,3	22
Prod. e distr. Cinematográfica e de video	24	41.716,0	20.426,7	7.045,3	57.995,5	19
Serv. Entreten., espectác. e activ. artísticas	79	161.393,2	34.668,4	7.494,6	64.912,0	21
Clubes e instalacións deportivas	11	14.943,0	9.301,8	74,6	10.231,7	88
Máquinas tragaperras e recreativas	73	156.596,5	45.550,8	28.175,3	155.219,4	12
Total	668	947.692,0	270.194,8	76.250,4	813.664,8	17
Peso do grupo no conxunto de empresas galegas (%)	4,9	1,9	2,7	2,9	2,0	

Fonte: Ardán

ro de pernoitas de 263.254, un 2,8% inferior ó rexistrado no ano anterior.

As provincias de Lugo e A Coruña son as que acollen o maior número de viaxeiros, con 41.504 e 38.834 viaxeiros, en tanto que no caso das pernoitacións, salienta A Coruña, con 86.145 pernoitas, superando Pontevedra e Lugo as 69.000 pernoitas. Atendendo á evolución seguida entre 2002 e 2003, o devandito cadro reflicte que a medra do número de viaxeiros aloxados rexístrase en tódalas provincias galegas agás en A Coruña (-3,4%), presentando a medra máis importante Lugo, con 3.015 persoas máis (7,8%). Pola contra, o número de pernoitas redúcese, ademais de en A Coruña (-7,3%), en Ourense e Pontevedra (-0,8 e -1,8%, respectivamente).

Atendendo á procedencia dos viaxeiros entrados nos establecementos de turismo rural, cómpre salientar que un 45,5% son galegos, seguíndolle en importancia a comunidade madrileña e Barcelona, que acollen o 18,1% e 6,5% dos viaxeiros, respectivamente.

En relación á estadía media en Galicia en 2003, esta foi, segundo os datos do

IGE, de 2,03 días (2,09 días en 2002), rexistrándose as estadías medias máis elevadas nos establecementos de Pontevedra e A Coruña, con 2,44 días e 2,26 días, respectivamente.

• *Indicadores empresariais*

Segundo o criterio de selección de empresas seguido por Ardán, no ano 2002, o número de empresas relacionadas co subsector do turismo e ocio ascendeu a 668 (o 4,9% do conxunto empresas seleccionadas), sendo o seu emprego medio, segundo os datos facilitados por elas mesmas, de 17 traballadores. Comparado co volume total de empresas consideradas, o VEB xerado polas empresas do subsector de turismo e ocio representa o 2,7% do VEB total, en tanto que o peso relativo dos ingresos de explotación é do 1,9% no período 2001-02 (cadro 3.5.13.).

Atendendo ó VEB a custo de factores xerado polas propias empresas, os principais núcleos de localización, **cadro 3.5.14.**, son A Coruña (80,2 millóns de euros), seguidas de Vigo e Santiago, con 31,8 e 24,4 millóns de euros, respectivamente. Estes tres núcleos de localización abranguen no ano 2002 o 50,5% do VEB

3.5.14.

Complejo turismo-ocio 2001-02: principais núcleos de localización en base á xeración do VEB

Núcleos	2001		2002	02/01
	(en miles de €)		(en miles de €)	(%)
A Coruña	74.111,7	80.242,6	8,3	
Vigo	26.830,1	31.778,1	18,4	
Santiago	23.834,1	24.368,7	2,2	
Pontevedra	16.477,6	16.919,5	2,7	
Ourense	11.612,3	11.764,2	1,3	
Lugo	9.803,9	10.148,9	3,5	
Sanxenxo	9.166,8	10.063,1	9,8	
Ferrol	7.948,0	8.207,6	3,3	

Fonte: Ardán

3.5.15.

Evolución da actividade no complexo turismo-ocio 2001-02: ingresos, custos e resultados

	2001		2002		02/01
	(en miles de €)	(%)	(en miles de €)	(%)	(%)
Ingresos de explotación	904.711,3	100	947.692,0	100	4,8
Consumo e outros gastos de explotación	639.447,1	70,7	677.497,2	71,5	6,0
Valor engadido bruto a custo dos factores	265.264,2	29,3	270.194,8	28,5	1,9
Gastos de persoal	179.425,2	19,8	180.644,8	19,1	0,7
Resultado económico bruto da explotación	85.839,0	9,5	89.550,0	9,4	4,3
Amortizacións	44.860,4	5,0	47.470,6	5,0	5,8
Resultado económico neto da explotación	40.978,6	4,5	42.079,3	4,4	2,7
Resultado financeiro	-7.002,9	-0,8	-6.956,6	-0,7	0,7
Ingresos financeiros	7.898,0	0,9	8.663,6	0,9	9,7
Gastos financeiros	14.900,9	1,6	15.620,3	1,6	4,8
Resultado de actividades ordinarias	33.975,8	3,8	35.122,8	3,7	3,4
Resultado de actividades extraordinarias	5.770,9	0,6	7.348,3	0,8	27,3
Resultado antes de impostos	39.746,6	4,4	42.471,1	4,5	6,9
Impostos	15.525,2	1,7	12.551,5	1,3	-19,2
Resultado neto do exercicio	24.221,5	2,7	29.919,5	3,2	23,5
Cash-flow	67.566,6	7,5	76.250,4	8,0	12,9

Fonte: Ardán

3.5.16.

Evolución do investimento e do financiamento no complexo turismo-ocio 2001-02

	2001		2002		02/01
	(en miles de €)	(%)	(en miles de €)	(%)	(%)
Activo total	753.719,5	100	813.664,8	100	8,0
Activo fixo (neto)	494.966,4	65,7	533.170,6	65,5	7,7
Gastos amortizables	12.587,5	1,7	13.589,0	1,7	8,0
Inmovilizado inmaterial	34.165,0	4,5	40.895,0	5,0	19,7
Inmovilizado material	373.000,8	49,5	392.856,2	48,3	5,3
Outro inmovilizado	70.992,8	9,4	81.665,0	10,0	15,0
Outro activo fixo	4.220,3	0,6	4.165,4	0,5	-1,3
Circulante neto	258.753,2	34,3	280.494,2	34,5	8,4
Existencias	48.451,3	6,4	53.251,1	6,5	9,9
Debedores	113.192,4	15,0	130.855,4	16,1	15,6
Tesourería	58.383,2	7,7	60.160,0	7,4	3,0
Outro activo circulante	38.726,2	5,1	36.227,6	4,5	-6,5
Fontes de financiamento	753.719,5	100	813.664,8	100	8,0
Financiamento permanente	510.546,3	67,7	543.318,6	66,8	6,4
Fondos propios	333.429,4	44,2	359.979,3	44,2	8,0
Recursos alleos l/p	156.441,8	20,8	157.796,1	19,4	0,9
Ingresos distribuídos en varios exercicios	20.675,0	2,7	25.543,2	3,1	23,5
Acreeedores a curto prazo	243.173,3	32,3	270.346,3	33,2	11,2
Fondo de rotación	15.579,9	2,1	10.147,9	1,2	-34,9

Fonte: Ardán

Complejo turismo-ocio 2001-02: estudio económico-financiero

Indicadores de nivel de actividad e resultados sobre ingresos de explotación

	Crecemento dos ingresos		V.E.B.c.f. / ingresos		Gastos persoal / ingresos		Rtdo. ec. n. explotac. / ingresos		Carga financeira / ingresos		Cash-flow / ingresos	
	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega
2002	3,97	5,94	34,45	26,92	24,30	18,53	3,99	3,08	0,87	0,97	6,01	3,51
2001	6,32	8,83	34,68	27,06	24,42	18,70	3,80	3,13	1,01	1,04	6,04	3,45

(%)

Rendibilidade e magnitudes asociadas

	Rendibilidade económica		Marxe		Rotación de activos		Rendibilidade financeira antes de impostos		Coste neto da débeda		Coeficiente de endebedamento	
	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega
2002	6,27	5,82	4,29	3,30	1,62	1,72	11,59	14,60	2,51	2,22	1,25	2,38
2001	6,44	5,83	4,14	3,36	1,69	1,72	13,84	15,20	2,67	2,34	1,33	2,48

(%)

(%)

(1) Os datos corresponden á mediana (P₅₀). A mediana é o valor central da mostra do estudio

Fonte: *Ardán*

xerado polas empresas deste subsector, 3 puntos e medio máis que en 2001.

A conta de explotación agregada destas 668 empresas amosa unha medra do resultado de actividades ordinarias e do resultado neto do exercicio do 3,4% e 23,5%, respectivamente. En 2001 o peso relativo do resultado de actividades ordinarias nos ingresos de explotación foi do 3,7% (3,8% en 2001) e o do resultado neto do exercicio do 3,2% (2,7% no ano anterior).

A medra do VEB en 2002 foi do 1,9%, case tres puntos inferior á taxa de crecemento experimentada polos ingresos de explotación, polo que o peso relativo do VEB descendeu dende o 29,3% de 2001 ata o 28,5% do ano 2002. Asemade, o devandito cadro reflicte un aumento do valor absoluto dos gastos de persoal do 0,7%, sendo o seu peso relativo nos ingresos de explotación do 19,1% (19,8% no ano anterior).

En relación ó investimento e ó financiamento, **cadro 3.5.16.**, en termos relativos, o financiamento permanente cubre a totalidade do activo fixo neto e o 3,6% do circulante neto, cubríndose o 96,4% restante cos acreedores a curto prazo. O fondo de rotación ascende a 10,1 millóns de euros, un 34,9% inferior ó rexistrado no ano anterior. No concernente ás fontes de financiamento, o 66,8% corresponde ó financiamento permanente, onde os fondos propios, que medran un 8,0% respecto ó ano anterior, supoñen o 44,2% do financiamento total. Os recursos alleos a longo prazo medraron un 0,9%, cun peso relativo do 19,4% no total das fontes de financiamento.

En termos absolutos, o activo total ascendeu a 813,7 millóns de euros, un 8,0% superior ó valor de 2001, dos que 533,2 millóns de euros corresponden ó activo fixo neto (un 7,7% superior ó

existente o ano anterior). Os 280,5 millóns de euros restantes corresponden ó circulante neto, que medrou un 8,4% en relación a 2001.

No que ó estudio económico e financeiro se refire, o **cadro 3.5.17.** reflicte unha desaceleración no ritmo de crecemento dos ingresos (4,0% en 2002 fronte ós 6,3% do ano anterior), e un lixeiro descenso respecto ós ingresos do VEB e do ratio gastos de persoal/ingresos. Comparado co rexistrado económico é inferior (dous puntos porcentuais), mentres que a ratio VEB sobre os ingresos e o gastos de persoal/ingresos son 7,5 puntos e 5,8 puntos porcentuais superior, respectivamente. polo conxunto das empresas galegas, o crecemento dos ingresos deste sector

As rendibilidades económica e financeira antes de impostos descenden no ano 2002. A primeira influenciada pola caída da rotación de activos, e a segunda pola evolución seguida pola rendibilidade económica. O devandito cadro 3.5.17. amosa que, ó contrario do acontecido no caso da rendibilidade financeira antes de impostos, nos dous ano considerados a rendibilidade económica das empresas do sector é superior á rexistrada polo conxunto das empresas galegas consideradas.

Comunicacións

A análise do subsector das comunicacións basearase nos datos facilitados polo INE, Correos e Telégrafos e Ardán. Segundo a metodoloxía de Ardán, o subsector das comunicacións estaría composto polas actividades de artes gráficas e actividades de servizos relacionados; a industria editorial; distribución por xunto de artigos de papelería; distribución polo miúdo de libros, periódicos e papelería; a industria da difusión das telecomunicacións; os servizos de estenografía e duplicación; os servizos de comunicación e proceso de datos; os servizos relacionados

3.5.18.

Correspondencia postal nacida e distribuída e investimentos de Correos e Telégrafos 2002-03

	Correspondencia nacida (1)			Correspondencia distribuída			Investimento
	2002	2003	03/02	2002	2003	03/02	2003
	(en miles de obxectos)		(%)	(en miles de obxectos)		(%)	(en €)
A Coruña	84.001	86.277	2,7	146.095	149.408	2,3	10.533.535
Lugo	18.227	18.674	2,5	44.113	47.643	8,0	137.949
Ourense	13.570	13.064	-3,7	35.847	38.508	7,4	3.582.751
Pontevedra	50.937	52.375	2,8	114.942	120.708	5,0	2.684.445
Total	166.735	170.390	2,2	340.996	356.267	4,5	16.938.680

(1) excluída a correspondencia electoral
 Fonte: Correos y Telégrafos

coa informática; e finalmente, a educación.

Un primeiro aspecto que se pode salienta é que o uso da rede internet en Galicia é aínda baixo en relación a media estatal, sendo a sexta comunidade que menos usa “a rede”, só por diante de A Rioxa, Castela A Mancha, Estremadura, C. Valenciana e Castela e León, e igualada con Murcia. No ano 2002, a porcentaxe de poboación que empregou internet no último mes antes da enquisa foi do 23,6% (18,9% no ano anterior) fronte ó 26,9% de media no conxunto do Estado (22,5% en 2002).

• *Servizo postal*

A correspondencia distribuída en Galicia (excluída a correspondencia electoral) medrou un 4,5% ó longo do ano 2003, para acadar los 356.267 miles de obxectos. A provincia de A Coruña acolle o 41,9% da correspondencia distribuída (149.408 miles de obxectos) fronte ó 33,9% da provincia de Pontevedra (120.708 miles de obxectos).

A diferenza do acontecido no ano anterior, o **cadro 3.5.18.** reflicte o incremento da correspondencia distribuída en tódalas provincias galegas. En termos relativos, as medras máis importantes rexístranse en Lugo e Ourense, cun 8,0% e 7,4%, respectivamente, en tanto que en termos absolutos, Pontevedra experimenta

un crecemento de 5.766 miles de obxectos.

No caso da correspondencia nacida en Galicia en 2003, esta medrou un 2,2% respecto á rexistrada no ano anterior, situándose nos 170.390 miles de obxectos. O 50,6% destes obxectos corresponden á provincia de A Coruña, e un 30,7% á de Pontevedra.

Comparado co ano anterior, a correspondencia nacida medra en tódalas provincias agás en Ourense, onde descende un 3,7% (506 miles de obxectos). A Coruña e Pontevedra rexistran un crecemento do 2,7% (2.276 miles de obxectos) e 2,8% (1.437 miles de obxectos), respectivamente.

• *Indicadores empresariais*

Segundo o criterio de selección de empresas empregado por Ardán, o número de empresas relacionadas co subsector comunicacións (apoio ó tratamento e difusión da información) ascende no ano 2002 a 474, o que supuña o 3,5% do conxunto de empresas galegas consideradas. O emprego medio das empresas do subsector, segundo os datos facilitados por elas mesmas, foi de 22 traballadores. Comparado coa selección utilizada para o estudo de empresas galegas, o VEB xerado polas empresas do subsector das comunicacións (224,5 millóns de euros) representa o 2,2% do VEB total, en tanto que o peso

3.5.19.

Sector das comunicacións 2002: actividades que comprende o grupo

	Empresas	Ingresos de explotación	V.E.B. c.f.	Cash-flow	Activo total	Emprego medio
(en miles de €)						
Industria editorial	30	181.151,2	78.142,1	16.826,3	169.013,0	64
Artes gráficas e actividades de servicios relac.	111	123.353,8	43.303,1	10.072,2	107.251,6	14
Distr. Mai. de artículos de papelería	41	135.936,2	14.018,6	1.666,8	45.788,9	15
Distr. Min. de libros, periódicos e papelería	46	38.772,4	8.649,6	1.645,5	34.576,6	10
Industria da difusión das telecomunicacións	15	43.092,2	-43.147,7	-81.023,6	101.270,1	68
Servicios de estenografía e duplicación	4	2.686,5	884,2	35,5	1.418,2	17
Servicios de comunicación e proceso datos	21	201.925,9	28.872,4	-7.838,6	648.623,0	64
Servicios relacionados coa informática	126	142.238,6	53.463,7	8.302,2	96.783,2	17
Educación	80	68.797,3	40.320,9	4.071,2	57.967,6	21
Total	474	937.954,0	224.507,0	-46.242,5	1.262.692,0	22
Peso do grupo no conxunto de empresas galegas (%)	3,5	1,9	2,2	-1,8	3,1	

Fonte: Ardán

relativo dos ingresos de explotación (938,0 millóns de euros) é do 1,9%.

Atendendo á metodoloxía Ardán, a actividade máis importante en canto ó número de empresas se refire é a de servizos relacionados coa informática, con 126 empresas seguido das artes gráficas e actividades de servizos relacionados, con 111 empresas. As 30 empresas pertencentes á industria editorial son as que xeran un maior valor engadido bruto, con 78,1 millóns de euros, seguida dos servizos relacionados coa informática e das artes gráficas e actividades de servizos relacionados, con 53,5 e 43,3 millóns de euros, respectivamente (**cadro 3.5.19.**).

Atendendo ó VEB a custo de factores xerado polas propias empresas, **cadro 3.5.20.**, A Coruña e Vigo son os principais núcleos de localización, con 89,9 e 75,2 millóns de euros, respectivamente, seguidas de Lugo, con 12,1 millóns de euros. Entre as tres acollen o 78,9% do VEB xerado neste subsector (72,2% en 2001).

Respecto á evolución da actividade: ingresos, custos e resultados, no **cadro 3.5.21.** constátase que en 2002 o VEB a custo de factores rexistra unha medra do 12,7%, seis décimas inferior ó experi-

mentado polos ingresos de explotación, sendo o seu peso relativo no total de ingresos do 23,9%. Nese ano, o resultado neto do exercicio redúcese un 33,5%, e o resultado de actividades ordinarias e o resultado antes de impostos, o fan por riba do 20%.

En relación ó estudio do balance agregado das empresas deste sector, o **cadro 3.5.22.** amosa que, en termos relativos, o financiamento permanente non a totalidade do activo fixo neto (cubre o 99,3% do activo fixo), acadando o fondo de rotación un valor negativo de 5,1 millóns de euros. No concernente ás fontes de financiamento, o 61,5% corresponde ó financiamento permanente, onde os fondos propios, que medran un 9,3% respecto ó ano anterior, supoñen o 19,0% do financiamento total. Os recursos alleos a longo prazo medraron un 52,6%, cun peso relativo do 38,6% no total das fontes de financiamento.

En termos absolutos, o activo total ascendeu a 1.262,7 millóns de euros, un 21,4% superior ó valor de 2001, dos que 781,9 millóns de euros corresponden ó activo fixo neto (un 29,0% superior en relación ó ano anterior). Os 480,8 millóns de euros restantes corresponden ó circu-

3.5.20.

Sector das comunicacións 2001-02: principais núcleos de localización en base á xeración do VEB

Núcleos	2001		2002		02/01
	(en miles de €)		(en miles de €)		
A Coruña	75.000,5		89.890,5		19,9
Vigo	57.323,8		75.220,0		31,2
Lugo	11.447,1		12.065,0		5,4
Pontevedra	6.542,3		8.295,7		26,8
Ourense	6.948,7		7.626,3		9,8
Mos	5.483,1		6.241,5		13,8
Porriño	3.961,0		4.805,8		21,3
Arteixo	3.278,5		3.489,8		6,4

Fonte: Ardán

3.5.21.

Evolución da actividade no sector das comunicacións 2001-02: ingresos, custos e resultados

	2001		2002		02/01
	(en miles de €)	(%)	(en miles de €)	(%)	
Ingresos de explotación	827.663,2	100	937.954,0	100	13,3
Consumo e outros gastos de explotación	628.416,1	75,9	713.447,0	76,1	13,5
Valor engadido bruto a custo dos factores	199.247,1	24,1	224.507,0	23,9	12,7
Gastos de persoal	222.726,5	26,9	243.462,5	26,0	9,3
Resultado económico bruto da explotación	-23.479,5	-2,8	-18.955,5	-2,0	19,3
Amortizacións	53.866,9	6,5	70.854,1	7,6	31,5
Resultado económico neto da explotación	-77.346,3	-9,3	-89.809,6	-9,6	-16,1
Resultado financeiro	-16.877,5	-2,0	-24.453,5	-2,6	-44,9
Ingresos financeiros	6.484,8	0,8	5.474,5	0,6	-15,6
Gastos financeiros	23.362,3	2,8	29.928,1	3,2	28,1
Resultado de actividades ordinarias	-94.223,8	-11,4	-114.263,1	-12,2	-21,3
Resultado de actividades extraordinarias	-4.448,4	-0,5	-7.318,5	-0,8	-64,5
Resultado antes de impostos	-98.672,1	-11,9	-121.581,7	-13,0	-23,2
Impostos	-15.792,8	-1,9	-10.937,0	-1,2	30,7
Resultado neto do exercicio	-82.879,4	-10,0	-110.644,6	-11,8	-33,5
Cash-flow	-34.135,7	-4,1	-46.242,5	-4,9	-35,5

Fonte: Ardán

3.5.22.

Evolución do investimento e do financiamento no sector das comunicacións 2001-02

	2001		2002		02/01
	(en miles de €)	(%)	(en miles de €)	(%)	
Activo total	1.039.941,5	100	1.262.692,0	100	21,4
Activo fixo (neto)	606.083,7	58,3	781.938,4	61,9	29,0
Gastos amortizables	25.607,8	2,5	23.407,9	1,9	-8,6
Inmovilizado inmaterial	105.265,7	10,1	168.529,9	13,3	60,1
Inmovilizado material	351.103,9	33,8	449.404,3	35,6	28,0
Outro inmovilizado	123.775,6	11,9	140.286,6	11,1	13,3
Outro activo fixo	330,6	0,0	309,5	0,0	-6,4
Circulante neto	433.857,8	41,7	480.753,7	38,1	10,8
Existencias	82.982,8	8,0	88.146,3	7,0	6,2
Debedores	297.603,8	28,6	330.796,2	26,2	11,2
Tesourería	31.377,7	3,0	40.439,9	3,2	28,9
Outro activo circulante	21.893,5	2,1	21.371,2	1,7	-2,4
Fontes de financiamento	1.039.941,5	100	1.262.692,0	100	21,4
Financiamento permanente	566.269,3	54,5	776.805,6	61,5	37,2
Fondos propios	219.543,1	21,1	240.060,8	19,0	9,3
Recursos alleos l/p	319.620,1	30,7	487.708,9	38,6	52,6
Ingresos distribuídos en varios exercicios	27.106,2	2,6	49.035,9	3,9	80,9
Acreeedores a curto prazo	473.672,1	45,5	485.886,5	38,5	2,6
Fondo de rotación	-39.814,3	-3,8	-5.132,8	-0,4	87,1

Fonte: Ardán

3.5.23.

Sector das comunicacións 2001-02: estudo económico-financieiro

Indicadores do nivel de actividade e resultados sobre ingresos de explotación

	Crecemento dos ingresos		V.E.B.c.f. / ingresos		Gastos persoal / ingresos		Rtdo. ec. n. explotac. / ingresos		Carga financeira / ingresos		Cash-flow / ingresos	
	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega
2002	6,11	5,94	35,46	26,92	25,96	18,53	2,82	3,08	1,17	0,97	4,03	3,51
2001	8,84	8,83	35,22	27,06	25,92	18,70	3,00	3,13	1,30	1,04	3,88	3,45

(%)

Rendibilidade e magnitudes asociadas

	Rendibilidade económica		Marxe		Rotación de activos		Rendibilidade financeira antes de impostos		Coste neto da débeda		Coeficiente de endebedamento	
	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega
2002	5,58	5,82	3,20	3,30	1,72	1,72	12,40	14,60	2,66	2,22	2,35	2,38
2001	5,49	5,83	3,05	3,36	1,65	1,72	14,35	15,20	2,66	2,34	2,35	2,48

(1) Os datos corresponden á mediana (P₅₀). A mediana é o valor central da mostra do estudio
Fonte: Airdán

lante neto, que medrou un 10,8% con relación a 2001.

No que ó estudio económico e financeiro se refire, o **cadro 3.5.23.** reflicte unha desaceleración no ritmo de crecemento dos ingresos, e unha medra respecto ós ingresos do VEB e dos gastos de persoal, así como unha redución da carga financeira. Comparado cos datos referentes ó conxunto das empresas galegas, o crecemento dos ingresos deste sector económico é 0,2 puntos superior, sendo este diferencial de 8,5 e 7,4 puntos porcentuais no caso da ratio VEB sobre os ingresos e da relación gastos de persoal/ingresos, respectivamente.

O devandito **cadro 3.5.23.** amosa o incremento da rendibilidade económica, por mor do comportamento do marxe e da rotación de activos, así como o descenso da rendibilidade financeira antes de impostos, a pesares de manterse constante o custo neto da débeda.

Transporte

Na análise do subsector transporte considéranse tanto os transportes de pasaxeiros como de mercadorías nas diferentes modalidades: estrada, ferrocarril, aéreo e marítimo. Para a mesma empréganse os datos presentados polo IGE, o INE, o Ministerio de Fomento, Renfe, as autoridades portuarias, AENA e Ardán.

Unha primeira aproximación ó estudio dos transportes está recollida no **cadro C.3.29.** (*Transporte de mercadorías e pasaxeiros 2002-03: datos xerais*), onde se resumen os datos do transporte de mercadorías e viaxeiros nas diferentes modalidades de transporte. O transporte por estrada é o máis importante á hora de falar tanto do tráfico de pasaxeiros como no de mercadorías, seguíndolle en importancia o ferrocarril no que ó tráfico de pasaxeiros se refire, e ó marítimo no caso das mercadorías.

O número de persoas ocupadas nas actividades de “Transportes e actividades anexas. Comunicaci3ns” ascendeu en 2003, como reflicte o **cadro 2.2.6.** (*Poboaci3n ocupada 2002-03: distribuci3n segundo ramas de actividade*), a 56,5 miles de persoas, un 7,6% máis que no ano anterior (4,0 miles de traballadores máis). Comparado coa poboaci3n ocupada nas actividades do sector servizos, a importancia relativa dos traballadores neste subsector mantense en 2003 no 9,0%.

A venda total de combustibles líquidos volve a descender en 2003, acadando un total de 3.300,0 miles de toneladas, un 1,0% menos que en 2002. Esta caída prodúcese tanto pola caída das vendas de gasolinas, que presentan un descenso do 2,6%, como dos outros combustibles, cunha caída do 17,8%. Pola contra, tal e como reflicte o **cadro 3.5.24.**, as vendas de gasóleo rexistran en 2003 unha medra do 6,6% respecto ás vendas de 2002.

• Transporte por estrada

Ó longo do ano 2003 volve a medra o número de vehículos matriculados, acadando os 87.726 vehículos, 5.899 máis (un 7,2%) que os matriculados en 2002. O **cadro 3.5.25.** reflicte que este incremento prodúcese nos diferentes tipos de vehículos agás no caso das motocicletas, que experimentan unha caída do 9,2% (266 motocicletas menos). En termos absolutos, o aumento de matriculaci3ns máis acusado prodúcese no caso dos turismos, con 5.512 vehículos máis que en 2002 (8,2%), namentres que en termos relativos salienta a medra experimentada polas matriculaci3ns de autobuses, cun 10,7% (17 matriculaci3ns máis que en 2002).

No caso do **transporte urbano**, o número de viaxeiros transportados en autobús rexistrou un incremento do 1,7% en relación ó ano 2002, acadando os

3.5.24.

Vendas de combustibles líquidos 2002-03

	2002	2003	03/02
	<i>(en miles de Tm.)</i>		<i>(%)</i>
Gasolinas	409,1	398,5	-2,6
Gasóleos	2.040,9	2.175,6	6,6
Gasóleo A	1.227,7	1.315,7	7,2
Outros combustibles	884,5	726,8	-17,8
Total	3.334,5	3.300,9	-1,0

Fonte: IGE

3.5.25.

Matriculacións de vehículos en Galicia 2002-03

	2002	2003	03/02
			<i>(%)</i>
Camións e furgonetas	10.336	10.926	5,7
Autobuses	159	176	10,7
Turismos	67.429	72.941	8,2
Motocicletas	2.903	2.637	-9,2
Tractores industriais	1.000	1.046	4,6
Total	81.827	87.726	7,2

Fonte: IGE

3.5.26.

Transporte urbano: viaxeiros transportados en autobús nas CC.AA. 2002-03 ⁽¹⁾

	2002	2003	03/02
	<i>(en miles de persoas)</i>		<i>(%)</i>
Andalucía	240.756	246.508	2,4
Aragón	110.537	111.540	0,9
Asturias	38.565	35.518	-7,9
Canarias	54.132	55.996	3,4
Castela e León	69.995	69.724	-0,4
Castela - A Mancha	17.673	17.406	-1,5
Cataluña	269.672	289.661	7,4
C. Valenciana	138.883	138.959	0,1
Extremadura	13.567	14.022	3,4
Galicia	56.836	57.784	1,7
Madrid	540.810	497.095	-8,1
País Vasco	63.083	64.878	2,8
Outras	91.674	110.710	20,8
Total	1.706.184	1.709.801	0,2

⁽¹⁾ datos provisionais

Fonte: INE, Estadística de transporte de viajeros

57.784 miles de viaxeiros en 2003. Comparado co total estatal, estes viaxeiros representan o 3,4% do total de viaxeiros transportados en autobús.

No concernente ó transporte de mercadorías, o **cadro 3.5.27.** reflicte que ó longo do ano 2003 medrou o número de toneladas transportadas en Galicia un 5,3%, sendo este incremento similar ó rexistrado no conxunto do Estado. O volume total de mercadorías transportadas

ascendeu a 83.115 miles de toneladas (o 7,0% do total estatal), o que a converte na oitava comunidade en canto a volume de mercadorías transportadas se refire, por detrás de Cataluña, Andalucía, C. Valenciana, Castela e León, Madrid, Castela A Mancha e País Vasco.

O devandito cadro amosa a que en Galicia a importancia relativa do comercio interrexional no tráfico total galego en 2003 foi do 26,5%, sendo en España esa

3.5.27.

Transporte interior por estrada 2002-03: mercadorías cargadas e descargadas nas CC.AA

	2002	2003	03/02
	<i>(en miles de Tm.)</i>		<i>(%)</i>
Andalucía			
total	191.832	196.597	2,5
%interrexional	20,1	20,6	
Aragón			
total	60.978	67.853	11,3
%interrexional	57,4	51,5	
Asturias			
total	40.704	38.200	-6,2
%interrexional	40,0	40,9	
Baleares			
total	17.118	17.218	0,6
%interrexional	-	-	
Canarias			
total	20.179	20.537	1,8
%interrexional	-	-	
Cantabria			
total	29.406	32.212	9,5
%interrexional	52,7	43,0	
Castela A Mancha			
total	84.300	96.580	14,6
%interrexional	56,0	57,2	
Castela e León			
total	117.428	129.203	10,0
%interrexional	41,9	40,4	
Cataluña			
total	227.491	235.146	3,4
%interrexional	24,9	24,9	
Com. Valenciana			
total	191.576	194.847	1,7
%interrexional	30,6	33,4	
Extremadura			
total	24.499	26.261	7,2
%interrexional	41,5	44,6	
Galicia			
total	78.967	83.115	5,3
%interrexional	23,0	26,5	
Madrid			
total	109.415	118.817	8,6
%interrexional	53,4	54,6	
Murcia			
total	45.221	56.516	25,0
%interrexional	58,7	55,3	
Navarra			
total	35.848	38.968	8,7
%interrexional	62,8	55,4	
País Vasco			
total	91.801	89.184	-2,9
%interrexional	46,4	47,7	
A Rioxa			
total	16.044	17.954	11,9
%interrexional	72,2	65,1	
Total			
total	1.128.457	1.187.819	5,3
%interrexional	22,5	22,8	

Fonte: Ministerio de Fomento, Boletín Estadístico

porcentaxe do 22,8% no mesmo período de tempo.

• **Transporte ferroviario**

O número de viaxeiros con orixe e destino nas estacións galegas en 2003 descendeu ata os 5.638,2 miles de persoas, un 4,3% inferior ó rexistrado no ano anterior. Nese ano subiron nas estación galegas un total de 2.826,4 miles de persoas (un 4,2% menos que en 2002) e baixaron 2.811,7 miles de persoas (un 4,4% menos).

Atendendo á distribución provincial, o **cadro 3.5.28.** reflicte que o tráfico de pasaxeiros con destino e orixe en Galicia descende nas catro provincias galegas, sendo a caídas rexistradas en A Coruña e Pontevedra as máis acusadas, cun 6,6% (182.687 pasaxeiros menos que en 2002) e 2,8% (65.855 persoas menos), respectivamente. Pola contra, Lugo presenta a menor caída de pasaxeiros, con 587 pasaxeiros menos que en 2002 (0,1%).

Pola banda dos transportes de merca-

3.5.28.

Tráfico ferroviario de viaxeiros e mercadorías 2002-03

	Orixe				Destino			
	2002		2003		2002		2003	
	Viaxeiros	Mercadorías (en toneladas)	Viaxeiros	Mercadorías (en toneladas)	Viaxeiros	Mercadorías (en toneladas)	Viaxeiros	Mercadorías (en toneladas)
A Coruña	1.371.670	691.157	1.304.633	808.473	1.390.055	904.535	1.274.405	1.152.158
Lugo	87.816	187.245	86.550	158.667	94.501	97.131	91.729	39.276
Ourense	283.431	735	281.223	11.253	277.624	426.007	279.245	372.952
Pontevedra	1.208.213	591.844	1.153.999	589.484	1.178.009	547.256	1.166.368	627.626
Total	2.951.130	1.470.981	2.826.405	1.567.877	2.940.189	1.974.929	2.811.747	2.192.012

Fonte: Renfe

3.5.29.

Tráfico de pasaxeiros nos portos de interese xeral 2002-03

	2002	2003	03/02 (%)
Ferrol-San Cibrao	-	-	-
A Coruña	25.790	42.644	65,4
Marín-Pontevedra	-	-	-
Vigo	72.434	71.712	-1,0
Vilagarcía	5.886	6.805	15,6
Total	104.110	121.161	16,4
Total Portos do Estado	19.096.800	20.077.039	5,1
G/E (%)	0,5	0,6	

Fonte: Ministerio de Fomento, Boletín Estadístico

3.5.30.

Tráfico total nos portos de interese xeral 2002-03

	2002	2003	03/02 (%)
	(en Tm.)		
Ferrol-San Cibrao	9.248.200	8.889.583	-3,9
A Coruña	12.939.577	12.356.601	-4,5
Marín-Pontevedra	1.995.312	1.762.610	-11,7
Vigo	4.091.141	4.411.861	7,8
Vilagarcía	1.160.573	1.169.041	0,7
Total	29.434.803	28.589.696	-2,9
Total Portos do Estado	361.380.751	379.418.572	5,0
G/E (%)	8,1	7,5	

Fonte: Ministerio de Fomento, Boletín Estadístico

dorías, **cadro 3.5.28.**, en 2003 creceu o volume total de mercadorías transportadas un 9,1% respecto ó ano anterior. Das 3.759,9 miles de toneladas transportadas, o 58,3% tivo o seu destino Galicia (un 11,0% máis que no ano anterior) en tanto que o 41,7% restante tivo a súa orixe en Galicia (un 6,6% superior ó volume transportado en 2002).

Atendendo á distribución provincial, fronte á medra do tráfico de mercadorías en A Coruña e Pontevedra (22,9% e 6,8%, respectivamente), este descende un 30,4% en Lugo e un 10,0% en Ourense. A Coruña é a que presenta o maior volume de transporte de mercadorías, ó acolle-lo 52,1% do volume total tráfico ferroviario (46,3% do ano anterior), sendo esta porcentaxe do 32,4% en Pontevedra (33,1% en 2002).

- **Transporte marítimo**

O tráfico de pasaxeiros nos portos galegos de interese xeral experimentou

unha medra do 16,4% ó longo do ano 2003, pasando dos 104.110 pasaxeiros de 2002 ás 121.161 persoas do 2003 (o 0,6% do total estatal). O porto de Vigo acolleu o 59,2% do total dos pasaxeiros nos portos de interese xeral (un total de 71.712 pasaxeiros) mentres que A Coruña acolle o 35,2% (42.644 pasaxeiros). Comparado co ano 2002, o número de viaxeiros medrou nos portos de Vilagarcía e especialmente no de A Coruña (un 15,6% e 65,4% máis, respectivamente), descendo un 1,0% no caso do porto de Vigo.

Respecto ós movementos de mercadorías nestes portos, o **cadro 3.5.30.** amosa unha caída do 2,9% respecto ó ano 2002. O tráfico portuario total nos portos de interese xeral ascendeu a 28.589,7 miles de toneladas (o 7,5% do total estatal), sendo o de A Coruña o de maior movemento, ó acolle-lo 43,2% do tráfico total de mercadorías (12.356,6 miles de toneladas). Comparado co ano anterior, os portos de Vigo e Vilagarcía foron os úni-

3.5.31.

Tráfico de mercadorías nos portos de interese xeral 2002-03

	Graneis líquidos		Graneis sólidos		Mercadoría xeral	
	2002	2003	2002	2003	2002	2003
	<i>(en Tm)</i>					
Ferrol-San Cibrao	1.108.559	893.440	7.626.423	7.595.784	494.532	375.559
A Coruña	7.533.298	7.385.777	4.031.959	3.627.163	580.016	724.594
Marín-Pontevedra	351	393	1.097.119	779.161	814.184	882.898
Vigo	42.031	56.604	658.212	757.470	2.957.508	3.148.802
Vilagarcía	363.485	438.895	521.872	444.197	268.604	276.314
Total	9.047.724	8.775.109	13.935.585	13.203.775	5.114.844	5.408.167
Total Portos do Estado	125.547.236	130.445.484	100.103.944	98.218.119	124.077.883	138.575.449
G/E (%)	7,2	6,7	13,9	13,4	4,1	3,9
	<i>(en Tm)</i>					
	Pesca fresca		Tráfico local e Avituallamento		Total	
	2002	2003	2002	2003	2002	2003
Ferrol-San Cibrao	151	104	18.535	24.696	9.248.200	8.889.663
A Coruña	25.395	24.308	768.909	594.759	12.939.577	12.356.601
Marín-Pontevedra	6.434	6.013	77.224	94.145	1.995.312	1.762.610
Vigo	80.139	88.089	353.251	360.896	4.091.141	4.411.861
Vilagarcía	-	-	6.612	9.635	1.160.573	1.169.041
Total	112.119	118.514	1.224.531	1.084.131	29.434.803	28.589.696
Total Portos do Estado	246.081	240.942	11.405.607	11.938.578	361.380.751	379.418.572
G/E (%)	45,6	49,2	10,7	9,1	8,1	7,5

Fonte: Elaboración propia CES-Galicia a partir de datos de Puertos del Estado e das Autoridades Portuarias

3.5.32.

Movemento de mercadorías descargadas e cargadas 2003

	Graneis sólidos	Mercadoría xeral	Total
		(en Tm.)	
Ribadeo	118.266	242.736	361.002
Burela	30.357	5.251	35.608
Viveiro/Celeiro	63.155	2.256	65.411
Cariño	545.286	41	545.327
Portosin	-	-	-
Laxe	-	371	371
Sada	-	4.833	4.833
Cee	212.750	1.735	214.485
Muros	-	-	-
Corcubión	-	-	-
A Pobra	12.275	116.091	128.366
Ribeira	3.945	96.044	99.989
Total	986.034	469.358	1.455.392

Fonte: Portos de Galicia

cos que rexistraron unha medra no volume total de mercadorías, cun 7,8% e 0,7% máis que en 2002, en tanto que o descenso do porto de Marín-Pontevedra foi do 11,7% nos de A Coruña e Ferrol, do 4,5% e 3,9%, respectivamente.

O movemento de mercadorías máis importante, en termos absolutos, corresponde ós graneis sólidos, con 13.203,8 miles de toneladas, das que o porto de Ferrol-San Cibrao move o 57,5% (7.595,8 miles de toneladas) e o porto de A Coruña un 27,5% (3.627,2 miles de toneladas). Salienta tamén o movemento de graneis líquidos, con 8.775,1 miles de toneladas, das que 7.385,8 miles (84,2%) corresponden ó porto de A Coruña.

Asemade, hai que salienta-la elevada importancia relativa do tráfico de pesca fresca no total estatal. Os portos galegos de interese xeral moveron o 49,2% do tráfico portuario de pesca fresca no ano 2003, sendo o porto de Vigo o máis importante ó acolle-lo 74,3% do total de Galicia (88.089 toneladas) e o 36,6% do total dos portos de interese xeral de España.

Nos portos pertencentes a Portos de Galicia, o tráfico total de mercadorías descargadas e cargadas no ano 2003 ascendeu a 1.455,4 miles de toneladas (986,0 miles

de toneladas corresponden a graneis sólidos).

O **cadro 3.5.32.** amosa a desagregación deste movemento de mercadorías segundo o porto onde se realiza a carga e descarga. En 2003 o porto de Cariño foi o que presentou o maior movemento de mercadorías cargadas e descargadas, con 545.327 toneladas, seguido do porto de Ribadeo, con 361.002 toneladas. Entre ámbolos dous portos acollen o 62% do volume total de mercadorías.

• Transporte aéreo

Ó longo do ano 2003, o número de aeronaves nos aeroportos galegos (sen considera-las aeronaves militares, de Estado, privadas e traballos aéreos) foi de 32.914, un 1,7% máis que en 2002. O **cadro 3.5.33.** amosa que o aeroporto de Santiago é o que acolle o maior número de aeronaves, con 16.018 (o 48,7%), seguido por Vigo, con 9.812 (29,8%) e A Coruña, con 7.084 aeronaves (21,5%). Comparado co ano anterior, o devandito incremento rexistrouse pola medra no aeroporto de Santiago, un 6,5% máis, xa que nos outros dous aeroportos galegos, o descenso foi do 4,3% (A Coruña) e 1,2% (Vigo).

O número de pasaxeiros nos aeropor-

3.5.33.

Tráfico aéreo 2002-03: operaciones ⁽¹⁾

	2002	2003		03/02 (%)	
		Total	Interior		Internacional
A Coruña	7.399	7.084	5.614	1.470	-4,3
Santiago	15.037	16.018	12.409	3.609	6,5
Vigo	9.928	9.812	8.897	915	-1,2
Total	32.364	32.914	26.920	5.994	1,7
Total España	1.531.568	1.630.315	846.066	784.249	6,4
G/E (%)	2,1	2,0	3,2	0,8	

(1) Non se inclúen Outras Clases de Tráfico (militares, de estado, privados e traballos aéreos)
Fonte: AENA

3.5.34.

Tráfico aéreo 2002-03: pasaxeiros ⁽¹⁾

	2002	2003		03/02 (%)	
		Total	Interior		Internacional
A Coruña	522.061	535.165	525.237	9.928	2,5
Santiago	1.212.409	1.350.080	1.201.972	148.108	11,4
Vigo	778.780	836.162	805.333	30.829	7,4
Total	2.513.250	2.721.407	2.532.542	188.865	8,3
Total España	141.303.253	151.975.503	62.928.063	89.047.440	7,6
G/E (%)	1,8	1,8	4,0	0,2	

(1) Non se inclúen pasaxeiros en tránsito directo internacional nin outras Clases de Tráfico
Fonte: AENA

3.5.35.

Tráfico aéreo 2002-03: mercadorías ⁽¹⁾

	2002	2003		03/02 (%)	
		Total (en Tm.)	Interior		Internacional
A Coruña	482.294	541.944	530.069	11.875	12,4
Santiago	5.716.382	5.318.564	2.544.953	2.773.611	-7,0
Vigo	1.153.148	1.134.407	1.083.697	50.710	-1,6
Total	7.351.824	6.994.915	4.158.719	2.836.196	-4,9
Total España	575.826.742	580.725.449	229.624.115	351.101.334	0,9
G/E (%)	1,3	1,2	1,8	0,8	

(1) Non se inclúen mercadorías en Outras Clases de Tráfico (militares, de estado, privados e traballos aéreos)
Fonte: AENA

tos galegos, **cadro 3.5.34.**, foi de 2.721.407 persoas, un 8,3% superior ó rexistrado en 2002. Esta medra experimentouse nos tres aeroportos, sendo do 11,4% no aeroporto de Santiago, e do 7,4% e 2,5% en Vigo e A Coruña, respectivamente. O aeroporto de Santiago é quen acolle ó maior número de viaxeiros, con 1.350.080 pasaxeiros (o 49,6% do total de Galicia), seguido do aeroporto de Vigo, con 836.162 persoas (30,2%) e A Coruña, con 535.165 pasaxeiros (19,7%).

En relación ó tráfico de mercadorías, o **cadro 3.5.35.** reflicte un descenso do 4,9% no volume total de mercadorías transportadas, para situarse nas 6.994,9 miles de toneladas (o aeroporto de Santiago acolle o 76,0%), o que representa o 1,2% do total estatal.

Comparado co ano anterior, prodúcese unha medra do 12,4% no caso do aeroporto de A Coruña, fronte á caída do 7,0% en Santiago e de 1,6% en Vigo.

3.5.36.

Sector dos transportes e servizos asociados 2002: actividades que comprende o grupo

	Empresas	Ingresos de explotación	V.E.B. c.f.	Cash-flow	Activo total	Emprego medio
(en miles de €)						
Transporte de pasaxeiros por estrada	125	190.074,0	100.157,8	33.135,0	297.474,5	28
Transporte de mercadorías por estrada	415	670.455,7	189.824,0	55.063,1	429.530,3	15
Transporte marítimo	14	35.873,2	17.467,4	5.477,1	54.297,6	39
Transporte aéreo	1	623,7	95,4	3,5	223,9	4
Axentes consignatarios	38	138.570,2	29.567,9	5.487,8	108.626,2	21
Axencias de aduanas, fletes e cargas	6	18.812,9	4.947,9	899,5	16.721,9	22
Depósitos e almacenamento	29	80.539,4	45.483,6	9.155,6	101.343,8	63
Servizos para o transporte	65	292.716,6	115.495,1	48.303,3	1.928.828,0	26
Total	693	1.427.665,6	503.039,1	157.524,9	2.937.046,2	21
Peso do grupo no conxunto de empresas galegas (%)	5,1	2,9	5,0	6,0	7,2	

Fonte: Ardán

• *Indicadores empresariais*

Das empresas galegas seleccionadas por Ardán no período 2001-02, un total de 693 empresas (o 5,1% das empresas consideradas) dedícanse ó subsector dos transportes e servizos asociados, sendo o seu emprego medio, segundo os datos facilitados por elas mesmas, de 21 traballadores por empresa. O seu VEB xerado (503,0 millóns de euros) representa o 5,0% do VEB total xerado polas 13.534 empresas galegas analizadas, en tanto que o peso relativo dos ingresos de explotación (1.427,7 millóns de euros) foi do 2,9% no período 2001-02.

As actividades máis importantes en canto á xeración do VEB se refire son as actividades de transporte de mercadorías por estrada, con 189,8 millóns de euros, as de servizos para o transporte, con 115,5 millóns de euros, e as de transporte de pasaxeiros por estrada, con 100,2 millóns de euros. Estas tres actividades xeran, en conxunto, un total de 405,5 millóns de euros, que representan o 80,6% do VEB total xerado polas empresas consideradas neste subsector.

Atendendo ó VEB a custo de factores xerado polas propias empresas, os principais núcleos de localización son, tal e

como recolle o **cadro 3.5.37.**, A Coruña, con 149,7 millóns de euros (un 8,6% máis que no ano anterior) e Vigo, con 72,6 millóns de euros, que acollen o 44,2% do VEB xerado neste grupo de actividades.

A conta de explotación agregada destas 693 empresas amosa unha medra do seu resultado de actividades ordinarias (3,1%), do resultado antes de impostos (un 6,0% superior ó do ano anterior) e do resultado neto do exercicio (un 2,3%) que se sitúa nos 79,7 millóns de euros.

O VEB no ano 2002 medrou un 7,3% respecto ó ano anterior, e dado o crecemento dos ingresos de explotación foi dous puntos superior, o peso relativo do VEB a custo de factores reduciuse dende o 35,9% de 2001 ata o 35,2% do ano 2002.

En relación ó investimento e ó financiamento, **cadro 3.5.39.**, en termos relativos, o financiamento permanente non cubre a totalidade do activo fixo neto (cubre o 93,5%), acadando o fondo de rotación unha cifra negativa de 149,6 millóns de euros. No concernente ás fontes de financiamento, o 73,3% corresponde ó financiamento permanente, onde os fondos propios, que descenden un 1,6% respecto ó ano anterior, supoñen o 28,9% do financiamento total. Os recursos alleos

3.5.37.

Sector dos transportes e servizos asociados 2001-02: principais núcleos de localización en base á xeración do VEB

Núcleos	2001	2002	02/01
	<i>(en miles de €)</i>		<i>(%)</i>
A Coruña	137.816,8	149.659,3	8,6
Vigo	69.509,8	72.550,1	4,4
Santiago	23.083,2	25.148,0	8,9
Lugo	18.257,6	21.316,3	16,8
Mos	18.560,1	21.268,8	14,6
Marín	16.302,9	18.006,4	10,4
Arteixo	17.014,5	17.968,3	5,6
Ourense	11.993,6	12.914,8	7,7

Fonte: Ardán

3.5.38.

Evolución da actividade no sector dos transportes e servizos asociados 2001-02: ingresos, custos e resultados

	2001		2002		02/01
	<i>(en miles de €)</i>	<i>(%)</i>	<i>(en miles de €)</i>	<i>(%)</i>	<i>(%)</i>
Ingresos de explotación	1.306.396,5	100	1.427.665,6	100	9,3
Consumo e outros gastos de explotación	837.393,5	64,1	924.626,5	64,8	10,4
Valor engadido bruto a custo dos factores	469.002,9	35,9	503.039,1	35,2	7,3
Gastos de persoal	266.452,8	20,4	289.119,3	20,3	8,5
Resultado económico bruto da explotación	202.550,2	15,5	213.919,8	15,0	5,6
Amortizacións	76.641,7	5,9	80.041,8	5,6	4,4
Resultado económico neto da explotación	125.908,5	9,6	133.878,0	9,4	6,3
Resultado financeiro	-24.668,7	-1,9	-29.541,2	-2,1	-19,8
Ingresos financeiros	10.724,0	0,8	12.362,6	0,9	15,3
Gastos financeiros	35.392,8	2,7	41.904,0	2,9	18,4
Resultado de actividades ordinarias	101.239,8	7,7	104.336,7	7,3	3,1
Resultado de actividades extraordinarias	9.966,0	0,8	13.543,1	0,9	35,9
Resultado antes de impostos	111.205,8	8,5	117.879,8	8,3	6,0
Impostos	33.286,7	2,5	38.132,2	2,7	14,6
Resultado neto do exercicio	77.919,2	6,0	79.747,7	5,6	2,3
Cash-flow	151.836,5	11,6	157.524,9	11,0	3,7

Fonte: Ardán

3.5.39.

Evolución do investimento e do financiamento no sector dos transportes e servizos asociados 2001-02

	2001		2002		02/01
	<i>(en miles de €)</i>	<i>(%)</i>	<i>(en miles de €)</i>	<i>(%)</i>	<i>(%)</i>
Activo total	2.656.450,2	100	2.937.046,2	100	10,6
Activo fixo (neto)	2.053.485,7	77,3	2.301.829,0	78,4	12,1
Gastos amortizables	85.645,0	3,2	94.605,4	3,2	10,5
Inmobilizado inmaterial	152.141,6	5,7	160.729,7	5,5	5,6
Inmobilizado material	1.702.778,7	64,1	1.885.562,9	64,2	10,7
Outro inmovilizado	112.417,9	4,2	158.820,1	5,4	41,3
Outro activo fixo	502,6	0,0	2.110,9	0,1	320,0
Circulante neto	602.964,5	22,7	635.217,2	21,6	5,3
Existencias	12.982,0	0,5	14.463,6	0,5	11,4
Debedores	352.976,8	13,3	428.531,8	14,6	21,4
Tesourería	76.673,9	2,9	69.410,3	2,4	-9,5
Outro activo circulante	160.331,7	6,0	122.811,4	4,2	-23,4
Fontes de financiamento	2.656.450,2	100	2.937.046,2	100	10,6
Financiamento permanente	2.065.707,5	77,8	2.152.183,4	73,3	4,2
Fondos propios	861.888,5	32,4	848.068,4	28,9	-1,6
Recursos alleos I/p	1.058.708,9	39,9	1.157.166,0	39,4	9,3
Ingresos distribuídos en varios exercicios	145.110,0	5,5	146.949,0	5,0	1,3
Acreeedores a curto prazo	590.742,8	22,2	784.862,9	26,7	32,9
Fondo de rotación	12.221,6	0,5	-149.645,7	-5,1	-1.324,4

Fonte: Ardán

Sector dos transportes e servizos asociados 2001-02: estudio económico-financiero

Indicadores do nivel de actividade e resultados sobre ingresos de explotación

	Crecemento dos ingresos		V.E.B.c.f. / ingresos		Gastos persoal / ingresos		Rtdo. ec. n. explotac. / ingresos		Carga financeira / ingresos		Cash-flow / ingresos	
	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega
2002	6,57	5,94	36,49	26,92	23,40	18,53	3,71	3,08	1,29	0,97	9,32	3,51
2001	10,56	8,83	36,58	27,06	23,13	18,70	4,04	3,13	1,38	1,04	9,46	3,45

(%)

Rendibilidade e magnitudes asociadas

	Rendibilidade económica		Marxe		Rotación de activos		Rendibilidade financeira antes de impostos		Coste neto da débeda		Coeficiente de endebedamento	
	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega
2002	6,27	5,82	4,29	3,30	1,48	1,72	12,84	14,60	2,64	2,22	2,05	2,38
2001	6,82	5,83	4,66	3,36	1,44	1,72	15,40	15,20	2,80	2,34	2,01	2,48

(%)

(%)

(1) Os datos corresponden á mediana (P₅₀). A mediana é o valor central da mostra do estudio
Fonte: Ardán

a longo prazo medraron un 9,3%, cun peso relativo do 39,4% no total das fontes de financiamento.

En termos absolutos, o activo total ascendeu a 2.937,0 millóns de euros, un 10,6% superior ó valor de 2001, dos que 2.301,8 millóns de euros corresponden ó activo fixo neto (un 12,1% superior ó existente o ano anterior). Os 635,2 millóns de euros restantes corresponden ó circulante neto, que medrou un 5,3% en relación a 2001.

Finalmente, o **cadro 3.5.40.**, que recolle a análise económica e financeira, reflicte unha desaceleración no ritmo de crecemento dos ingresos, unha medra respecto ós ingresos dos gastos de persoal, descendendo lixeiramente a relación VEB /ingresos e a carga financeira. Comparado cos datos do conxunto das empresas galegas, o crecemento dos ingresos deste grupo de actividades é sete décimas superior. Asemade, este cadro amosa un crecemento da relación gastos de persoal/ingresos 4,9 puntos superior á media galega, mentres que no caso da evolución do VEB sobre os ingresos, esta é 9,6 puntos porcentuais superior.

O devandito **cadro 3.5.40.** amosa que as rendibilidades económica e financeira antes de impostos descenden no ano 2002. A primeira por mor da evolución seguida pola marxe de actividade, e a segunda influenciada polo comportamento da rendibilidade económica, que compensa o impacto do descenso do custo neto da débeda.

Servizos a empresas

Os servizos ás empresas son un conxunto de servizos intermedios que sociedades especializadas propoñen a outras empresas a fin de incrementa-la súa eficacia, a súa produtividade e a súa concorrencia. Seguindo a metodoloxía Ardán,

este subsector está composto, entre outros, polos servizos de publicidade; servizos xurídicos de contabilidade, asesoramento e estudos de mercado; servizos comerciais; servizos de fotografía; axencias de emprego; laboratorios de investigación e desenvolvemento; servizos de seguridade e detectives; servizos de alugueiro e leasing; limpeza e desinfección; servizos funerarios; e salóns de beleza.

Unha aproximación á poboación que traballa neste subsector pode facerse a partir dos datos recollidos no epígrafe “outros servizos”. O número de traballadores ocupados nestas actividades segundo a EPA en 2003 ascendeu a 129,8 miles de persoas, o que representa o 20,8% da ocupación total nos servizos. Comparado co ano anterior, a ocupación medra en termos absolutos en 10,1 miles de persoas, un 8,4% máis que no ano anterior.

• *Indicadores empresariais*

Segundo o criterio de selección de empresas seguido por Ardán, o número de empresas relacionadas co subsector servizos a empresas ascendeu a 523 empresas no ano 2002, o que supuña o 3,9% do conxunto empresas seleccionadas. O emprego medio das empresas do subsector, segundo os datos facilitados por elas mesmas, foi de 37 traballadores. Comparado co volume total de empresas consideradas, o VEB xerado por estas empresas representa o 4,3% do VEB total, en tanto que o peso relativo dos ingresos de explotación é do 2,1% en 2002 (**cadro 3.5.41.**).

Entre as diversas actividades que comprende este subsector salientan, en termos da xeración do VEB, as empresas de servizos comerciais, con 204,5 millóns de euros, seguidas das axencias de emprego e dos servizos xurídicos de contabilidade, asesoramento e estudos de mercado, con 48,1 e 45,3 millóns de euros, respectivamente. Estes tres grupos de actividade

3.5.41.

Sector dos servizos a empresas 2002: actividades que comprende o grupo

	Empresas	Ingresos de explotación	V.E.B. c.f.	Cash-flow	Activo total	Emprego medio
			(en miles de €)			
Publicidade	83	105.282,3	25.828,7	4.537,2	61.758,2	11
Serv. xuríd. de cont., asesor. e estud. mdo.	105	73.765,4	45.300,8	16.704,3	646.210,2	15
Servizos comerciais	201	548.096,3	204.523,4	-1.634,3	1.216.926,5	44
Servizos de fotografía	13	11.051,0	3.372,2	822,8	8.101,5	11
Axencias de emprego	10	50.671,7	48.077,7	458,4	11.976,8	351
Laboratorios de investigación e desenvolv.	5	8.509,9	3.686,7	853,9	6.197,6	33
Servizos de seguridade e detectives	12	46.670,2	35.769,9	-320,3	18.959,9	183
Servizos de alquiler e leasing	29	37.883,4	17.060,5	6.459,3	39.167,9	22
Serv. de limpeza e desinfección	16	79.720,4	25.346,0	9.423,9	296.556,2	23
Servizos funerarios	28	26.306,9	10.479,8	2.454,5	38.863,3	13
Salóns de beleza	17	12.240,4	6.712,6	558,4	6.679,2	34
Outros servizos	4	21.730,2	2.962,4	2.305,8	60.120,6	28
Total	523	1.021.928,1	429.120,8	42.623,8	2.411.518,0	37
Peso do grupo no conxunto de empresas galegas (%)	3,9	2,1	4,3	1,6	5,9	

Fonte: Ardán

acollen o 69,4% do VEB total xerado polo subsector de servizos empresariais.

Atendendo ó VEB a custo de factores xerado polas propias empresas, os principais núcleos de localización, **cadro 3.5.42.**, son A Coruña, con 203,0 millóns de euros, e Vigo e Sada, con 63,5 e 55,1 millóns de euros, respectivamente. En conxunto acollen o 74,9% do VEB xerado neste subsector.

A conta de explotación agregada destas 523 empresas amosa caídas importantes do resultado neto do exercicio, resultado de actividades ordinarias e do resultado antes de impostos. Asemade, o valor engadido bruto e os ingresos de explotación, rexistraron unha medra de 14,0% e 15,7%, respectivamente, polo que o peso relativo do VEB nos ingresos de explotación descendeu ata o 42,0%, seis décimas inferior ó de 2001.

En relación ó investimento e ó financiamento, **cadro 3.5.44.**, en termos relativos, o financiamento permanente cubre a totalidade do activo fixo neto, e un 19,3% do circulante neto. O fondo de rotación, despois de descender un 74,6% respecto ó

valor de 2001, presenta un valor positivo de 188,6 millóns de euros. No concernente ás fontes de financiamento, o 67,4% corresponde ó financiamento permanente, onde os fondos propios, que medran un 11,9% respecto ó ano anterior, supoñen o 24,8% do financiamento total. Os recursos alleos a longo prazo reducíronse nun 21,1% sendo o seu peso relativo no total das fontes de financiamento do 37,3%.

En termos absolutos, o activo total ascendeu a 2.411,5 millóns de euros, un 4,0% inferior ó valor de 2001, dos que 1.435,9 millóns de euros corresponden ó activo fixo neto (un 36,8% superior ó existente o ano anterior). Os 975,7 millóns de euros restantes corresponden ó circulante neto, que descendeu un 33,3% en relación a 2001.

No que ó estudio económico e financeiro se refire, o **cadro 3.5.45.** reflicte unha aceleración no ritmo de crecemento dos ingresos, unha medra respecto ós ingresos do gastos de persoal, así como unha caída da carga financeira, permanecendo practicamente constante a ratio VEB/ingresos. Comparado coa evolución seguida polo conxunto das empresas

3.5.42.

Sector dos servizos a empresas 2001-02: principais núcleos de localización en base á xeración do VEB

Núcleos	2001		2002		02/01
	(en miles de €)		2002		
A Coruña	141.930,5	202.975,6		43,0	
Vigo	55.879,1	63.518,1		13,7	
Sada	47.150,4	55.090,1		16,8	
Lugo	28.533,1	32.299,0		13,2	
Ourense	10.720,1	11.762,4		9,7	
Cerceda	10.245,8	11.745,9		14,6	
Arteixo	8.518,6	8.908,7		4,6	
Porriño	5.649,0	6.896,0		22,1	

Fonte: Ardán

3.5.43.

Evolución da actividade no sector dos servizos a empresas 2001-02: ingresos, custos e resultados

	2001		2002		02/01
	(en miles de €)	(%)	(en miles de €)	(%)	
Ingresos de explotación	883.102,6	100,0	1.021.928,1	100,0	15,7
Consumo e outros gastos de explotación	506.538,1	57,4	592.807,3	58,0	17,0
Valor engadido bruto a custo dos factores	376.564,5	42,6	429.120,8	42,0	14,0
Gastos de persoal	293.742,2	33,3	373.764,6	36,6	27,2
Resultado económico bruto da explotación	82.822,2	9,4	55.356,3	5,4	-33,2
Amortizacións	36.736,6	4,2	48.686,0	4,8	32,5
Resultado económico neto da explotación	46.085,6	5,2	6.670,2	0,7	-85,5
Resultado financeiro	11.607,0	1,3	24.879,8	2,4	114,4
Ingresos financeiros	75.331,1	8,5	100.086,4	9,8	32,9
Gastos financeiros	63.724,2	7,2	75.206,7	7,4	18,0
Resultado de actividades ordinarias	57.692,5	6,5	31.550,0	3,1	-45,3
Resultado de actividades extraordinarias	-431,3	0,0	-25.256,9	-2,5	-5.755,9
Resultado antes de impostos	57.261,1	6,5	6.293,1	0,6	-89,0
Impostos	8.640,7	1,0	8.103,3	0,8	-6,2
Resultado neto do exercicio	48.620,5	5,5	-1.810,2	-0,2	-103,7
Cash-flow	79.556,8	9,0	42.623,8	4,2	-46,4

Fonte: Ardán

3.5.44.

Evolución do investimento e do financiamento no sector dos servizos a empresas 2001-02

	2001		2002		02/01
	(en miles de €)	(%)	(en miles de €)	(%)	
Activo total	2.511.953,0	100	2.411.518,0	100	-4,0
Activo fixo (neto)	1.049.702,4	41,8	1.435.852,9	59,5	36,8
Gastos amortizables	13.995,1	0,6	14.548,4	0,6	4,0
Inmovilizado inmaterial	73.189,8	2,9	79.179,3	3,3	8,2
Inmovilizado material	415.621,0	16,5	446.931,0	18,5	7,5
Outro inmovilizado	546.283,3	21,7	894.703,1	37,1	63,8
Outro activo fixo	613,2	0,0	491,0	0,0	-19,9
Circulante neto	1.462.250,6	58,2	975.665,0	40,5	-33,3
Existencias	21.758,1	0,9	25.072,5	1,0	15,2
Debedores	1.315.672,1	52,4	596.596,3	24,7	-54,7
Tesourería	74.180,9	3,0	65.357,3	2,7	-11,9
Outro activo circulante	50.639,6	2,0	288.638,9	12,0	470,0
Fontes de financiamento	2.511.953,0	100	2.411.518,0	100	-4,0
Financiamento permanente	1.792.139,0	71,3	1.624.459,8	67,4	-9,4
Fondos propios	534.270,8	21,3	597.980,5	24,8	11,9
Recursos alleos l/p	1.138.591,5	45,3	898.654,4	37,3	-21,1
Ingresos distribuídos en varios exercicios	119.276,7	4,7	127.824,9	5,3	7,2
Acreedores a curto prazo	719.814,0	28,7	787.058,1	32,6	9,3
Fondo de rotación	742.436,6	29,6	188.606,9	7,8	-74,6

Fonte: Ardán

Sector dos servizos a empresas 2001-02: estudo económico-financeiro

Indicadores do nivel de actividade e resultados sobre ingresos de explotación

	Crecemento dos ingresos		V.E.B.c.f. / ingresos		Gastos persoal / ingresos		Rtdo. ec. n. explotac. / ingresos		Carga financeira / ingresos		Cash-flow / ingresos	
	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega
2002	9,05	5,94	46,39	26,92	30,04	18,53	4,32	3,08	0,87	0,97	5,78	3,51
2001	8,74	8,83	46,36	27,06	29,67	18,70	4,53	3,13	0,91	1,04	5,62	3,45

(%)

Rendibilidade e magnitudes asociadas

	Rendibilidade económica		Marxe		Rotación de activos		Rendibilidade financeira antes de impostos		Coste neto da débeda		Coeficiente de endebedamento	
	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega
2002	7,32	5,82	4,33	3,30	1,75	1,72	18,88	14,60	1,99	2,22	1,74	2,38
2001	7,60	5,83	4,82	3,36	1,70	1,72	18,34	15,20	2,07	2,34	1,59	2,48

(%)

(%)

(1) Os datos corresponden á mediana (P₅₀). A mediana é o valor central da mostra do estudo

Fonte: Ardán

3.5.46.

Oficinas das entidades de depósito 2002-03

	Oficinas			2003		
	2002	2003	03/02 (%)	Bancos	Caixas (%/total provincial)	Cooperativas
A Coruña	890	908	2,0	56,5	43,3	0,2
Lugo	342	340	-0,6	54,7	35,6	9,7
Ourense	386	388	0,5	43,6	54,8	4,2
Pontevedra	719	733	1,9	52,1	47,6	0,3
Total	2.337	2.369	1,4	52,7	45,3	1,8
España	38.752	39.471	1,9	35,8	52,9	11,3

Fonte: Banco de España, Boletín Estadístico

galegas, o crecemento dos ingresos deste sector económico é máis de tres puntos superior, sendo esta diferenza de case vinte puntos no caso da evolución do VEB sobre os ingresos, e de 11,5 puntos no caso da relación gastos de persoa e ingresos.

O devandito cadro amosa que desce a rendibilidade económica en tanto que a financeira antes de impostos medra entre os anos 2001 e 2002, acadando no último ano o 7,3% e 18,9%, respectivamente. No último ano rexistrase unha caída do custo neto da débeda, que pasa do 2,07% de 2001 ós 1,99% de 2002.

Servizos financeiros

Á hora de analiza-lo sector financeiro galego, partírase da información facilitada polo Banco de España, a Asociación Española de Banca, as Caixas de Aforros, XesGalicia SA, as sociedades de garantía recíproca Sogarpo e Afígal, e a Bolsa de Madrid.

Na primeira parte deste subsector comentarase a situación do sistema financeiro galego, analizando tanto a situación das entidades crediticias, como a das outras institucións financeiras, onde incluímo-lo estudio instrumentos financeiros como as sociedades de capital risco ou as sociedades de garantía recíproca. Nunha segunda parte farase referencia ós mercados financeiros, onde se pode salientar que o valor de capitalización das

empresas galegas que cotizan en Bolsa (sen contar con empresas como ENCE ou Tafisa) ascendeu a 13.308,1 millóns de euros, dos que 10.035,6 millóns corresponden ó valor de capitalización de Inditex.

• Entidades crediticias

O número de oficinas de entidades de depósito implantadas en Galicia no ano 2003, **cadro 3.5.46.**, ascendeu a 2.369 (32 máis que en 2002), sendo a súa importancia relativa no total estatal do 6,0% nese ano. A provincia de A Coruña é a que máis oficinas acolle, con 908 (18 máis que no ano anterior), seguida de Pontevedra, con 733 (14 máis).

Do conxunto de oficinas implantadas en Galicia en 2003, o 52,7% corresponden ós bancos e o 45,3% ás caixas de aforros, en tanto que ás cooperativas de crédito, que só teñen presenza significativa en Lugo, correspóndelles un 1,8%. Comparado co total de España, a importancia relativa das oficinas bancarias no total de oficinas de entidades crediticias en Galicia é moi superior á que presentan en España, en tanto que no caso das caixas de aforros e das cooperativas dáse a situación contraria.

Á análise da actividade das entidades de depósito en Galicia baséase no estudio do balance dos bancos e das caixas de aforros, recollidos nos **cadros 3.5.47.** e

3.5.47.

Balances resumidos da banca galega ⁽¹⁾ 2002-03

	2002	2003	02/03
	(en miles de €)		(%)
Activos			
Caixas e depósitos en bancos centrais	204.485	300.445	46,9
Entidades de crédito	2.107.871	1.696.585	-19,5
Carteira de valores (2)	1.094.114	867.802	-20,7
Investimentos crediticios (neto) (3)	11.527.156	13.943.802	21,0
Activos inmateriais	18.019	25.126	39,4
Activos materiais	222.618	217.403	-2,3
Outros activos	325.026	312.699	-3,8
Contas de periodificación	93.519	83.761	-10,4
Pasivos			
Entidades de crédito	1.835.370	2.138.642	16,5
Recursos propios (4)	1.033.925	1.120.068	8,3
Recursos alleos (5)	12.086.316	13.580.567	12,4
Beneficios do exercicio	140.890	117.669	-16,5
Outros	496.314	487.780	-1,7
Total balance	15.592.815	17.444.726	11,9

(1) Banco Pastor+Banco de Galicia+Banco Gallego+Banco Simeon+Banco Etcheverría

(2) Inclúe Débedas Estado, obrigas e outros valores de renda fixa, accións e outros títulos de renda variable, participacións e participacións en empresas do grupo

(3) Créditos sobre clientes

(4) Capital subscrito+Primas de emisión+Reservas+Reservas revalorización+Resultados de exercicios anteriores

(5) Débitos a clientes+Débitos representados por valores negociables+Pasivos subordinados

Fonte: Asociación Española de Banca

3.5.48. Dunha banda, o balance da banca galega aumentou un 11,9% respecto a 2002 para situarse nos 17.444,7 millóns de euros. Pola outra, as dúas caixas de aforros galegas presentaron unha medra dos seus resultados antes de impostos e beneficios.

A evolución do número de oficinas, cadro de persoal e caixeiros automáticos está reflectido no **cadro 3.5.49**. O número de persoas que traballaban nas 1.148 oficinas no ano 2003 era de 5.850 persoas, ascendendo ó número de caixeiros automáticos a 1.257. Comparado co ano anterior, cómpre salientar que as dúas caixas presentan unha medra no número de oficinas e caixeiros automáticos, descendendo lixeiramente o número de traballadores en Caixa Galicia.

En canto ó importe dos créditos totais das entidades de depósito, **cadros 3.5.50. e 3.5.51.**, este medrou en 2003 un 11,5% en relación ó importe do ano anterior, ascendendo a 31.682,5 millóns de euros (30.364,5 millóns de euros corresponden a outros sectores residentes e

1.318,0 millóns ás administracións públicas), o que representa o 4,0% do importe total no conxunto do Estado. O 53,3% do importe corresponde ós bancos fronte ó 46,2% das caixas e o 0,5% das cooperativas, sendo estes pesos relativos superiores ó rexistrado no conxunto do Estado no caso dos bancos (48,3%), e inferior no caso das cooperativas (5,3%).

As provincias de A Coruña e Pontevedra dispuxeron do 82,6% do total dos créditos concedidos, sendo A Coruña a que presenta o maior crecemento do crédito a administracións e outros sectores residentes, con 1.726,9 millóns de euros, seguida de Pontevedra, con 1.081,7 millóns de euros. A Coruña presenta un peso relativo do crédito dos bancos superior á media de Galicia (56,7%) e unha importancia relativa inferior no caso das caixas de aforros (43,3%). Neste último caso, a importancia relativa nas outras tres provincias é superior á media galega, salientando Ourense, co 52,4%. Asemade, cómpre salienta-lo papel das cooperativas en Lugo, onde dos 161,1 millóns de euros concedidos polas mesmas en Galicia,

Balances de situación e Contas de perdas e ganancias do grupo Caixanova (1) e de Caixa Galicia a 31 de decembro de 2002 e 2003

	Caixanova		Caixa Galicia	
	2002	2003	2002	2003
	(en millóns de €)			
Caixa e depósitos en BC	232,4	313,0	729,0	733,3
Débedas do Estado	1.157,2	1.123,1	6.744,3	9.020,1
Entidades de crédito	1.069,9	781,4	2.452,6	14.195,5
Créditos sobre clientes	7.509,2	8.683,5	12.047,0	895,9
Obrig. e outros valores renda variable	958,2	1.083,8	2.410,3	231,4
Accións e outros títulos renda variable	153,6	269,1	161,1	387,5
Participacións	312,8	251,6	0,4	145,9
Participacións en empresas de grupo	11,3	17,1	691,2	0,3
Activos inmateriais	3,9	3,9	4,8	166,3
Fondo de comercio de consolidación	47,5	70,4	-	508,6
Activos materiais	236,0	263,5	430,8	
Outros activos	137,0	167,2	333,4	
Contas periodificación	82,8	92,2	534,1	
Perdas de exercicios anteriores en sociedades consolidadas	11,4	17,7		
Total Activo	11.923,3	13.137,5	26.538,9	26.538,9
Contas de orde	2.416,1	2.618,2	-	890,0
Total Pasivo	11.923,3	13.137,5	11.923,3	13.137,5
				3.210,3

	Caixanova		Caixa Galicia	
	2002	2003	2002	2003
	(en millóns de €)			
Marxe de intermediación	307,8	335,6	442,4	473,6
Marxe ordinario	352,8	434,7	509,9	558,7
Marxe de explotación	112,3	174,2	226,7	265,6
Resultado antes de impostos	64,2	142,5	190,9	200,5
Resultado do exercicio	53,1	109,7	150,8	166,3
Beneficio atribuído ó grupo	48,4	103,9		

(1) Balance de situación e contas de perdas e ganancias consolidadas
 Fonte: Elaboración propia CES-Galicia a partir de datos de Caixanova e Caixa de Galicia

3.5.49.

Oficinas, persoal e caixeiros automáticos das caixas de aforros 2002-03

	2002			persoal	caixeiros aut.
	oficinas				
	Galicia	Fóra de Galicia	Total		
Caixa Galicia	453	250	703	3.444	840
Caixanova	381	23	404	2.332	366
Total	834	273	1.107	5.776	1.206

	2003			persoal	caixeiros aut.
	oficinas				
	Galicia	Fóra de Galicia	Total		
Caixa Galicia	460	255	715	3.431	863
Caixanova	396	37	433	2.419	394
Total	856	292	1.148	5.850	1.257

Fonte: Elaboración propia CES-Galicia a partir de datos das Caixas

3.5.50.

Crédito a Administracións Públicas e outros sectores residentes 2002-03 (1)

	Crédito a AA.PP.		Crédito a outros sectores residentes		Total	
	2002	2003	2002	2003	2002	2003
	(en millóns de €)					
A Coruña	756,2	831,9	12.416,3	14.067,4	13.172,5	14.899,3
Lugo	98,5	97,1	2.661,7	2.769,8	2.760,2	2.866,9
Ourense	117,1	133,0	2.182,9	2.528,5	2.300,0	2.661,5
Pontevedra	268,5	256,0	9.904,6	10.998,8	10.173,1	11.254,8
Total	1.240,3	1.318,0	27.165,5	30.364,5	28.405,8	31.682,5
Total España	30.909,6	32.472,3	662.272,1	761.927,5	693.181,7	794.399,7

(1) datos referidos a decembro de cada ano
Fonte: Banco de España, Boletín Estadístico

3.5.51.

Crédito a Administracións Públicas e outros sectores residentes 2002-03 (1): distribución segundo entidade

	2002			2003		
	Bancos	Caixas de aforro	Cooperativas	Bancos	Caixas de aforro	Cooperativas
	(en millóns de €)					
A Coruña	7.706,0	5.462,8	3,7	8.440,8	6.449,9	8,7
Lugo	1.334,0	1.316,1	110,1	1.354,3	1.379,9	132,7
Ourense	1.076,3	1.213,9	9,8	1.252,8	1.395,3	13,4
Pontevedra	5.181,6	4.984,9	6,7	5.828,6	5.419,9	6,3
Total	15.297,9	12.977,6	130,3	16.876,5	14.644,9	161,1
Total España	341.250,5	315.846,7	36.084,7	383.623,3	368.457,1	42.319,3
G/E (%)	4,5	4,1	0,4	4,4	4,0	0,4

(1) datos referidos a decembro de cada ano
Fonte: Banco de España, Boletín Estadístico

3.5.52.

Depósitos de Administraciones Públicas e outros sectores residentes nas entidades de depósito 2002-03 (1)

	Depósitos de AA.PP.		Depósitos doutros sectores residentes		Total	
	2002	2003	2002	2003	2002	2003
	(en millóns de €)					
A Coruña	622,5	618,7	12.225,1	13.135,7	12.847,6	13.754,3
Lugo	94,3	95,4	3.891,6	3.993,4	3.985,9	4.088,9
Ourense	55,0	58,2	3.991,6	4.087,3	4.046,7	4.145,5
Pontevedra	337,6	411,1	8.849,3	9.753,2	9.187,0	10.164,3
Total	1.109,5	1.183,3	28.957,7	30.969,6	30.067,2	32.152,9
Total España	39.263,1	34.583,1	592.859,8	639.816,0	632.122,9	674.399,1
Galicia / España	2,8	3,4	4,9	4,8	4,8	4,8

(1) datos referidos a decembro de cada ano
Fonte: Banco de España, Boletín Estadístico

3.5.53.

Depósitos de Administraciones Públicas e outros sectores residentes nas entidades de depósito 2002-03 (1) : distribución segundo entidade

	2002			2003		
	Bancos	Caixas de aforro	Cooperativas	Bancos	Caixas de aforro	Cooperativas
	(en millóns de €)					
A Coruña	5.891,5	6.952,5	3,6	5.995,0	7.753,1	6,2
Lugo	1.878,9	1.932,5	174,5	1.939,8	1.961,6	187,5
Ourense	1.818,0	2.199,3	29,4	1.862,4	2.252,4	30,6
Pontevedra	3.481,9	5.695,0	10,1	3.513,3	6.640,9	10,1
Total	13.070,3	16.779,2	217,7	13.310,5	18.608,0	234,4
Total España	267.620,0	323.977,0	40.525,9	270.414,5	359.531,9	44.452,7
G/E (%)	4,9	5,2	0,5	4,9	5,2	0,5

(1) datos referidos a decembro de cada ano
Fonte: Banco de España, Boletín Estadístico

132,7 millóns corresponden ás cooperativas en Lugo.

O volume total de depósitos de Administraciones Públicas e outros sectores residentes, **cadros 3.5.52. e 3.5.53.**, medrou na comunidade galega no ano 2003 un 6,9% en relación ó ano anterior, sendo ese aumento dúas décimas superior ó rexistrado no conxunto do Estado. O importe total destes depósitos ascendeu a 32.152,9 millóns de euros (o 4,8% do total estatal) dos que A Coruña e Pontevedra concentran o 74,4% do total dos depósitos existentes en Galicia no ano 2003, segundo se aprecia no **cadro 3.5.52.**

Comparado co ano anterior, tódalas provincias galegas presentan unha medra do importe destes depósitos, sendo o máis importante o rexistrado en Pontevedra,

con 977,3 millóns de euros (un 10,6% máis), seguido polo de A Coruña, con 906,7 millóns de euros (7,1%).

Os datos do **cadro 3.5.53.** reflicten que a importancia relativa dos depósitos nos bancos e nas caixas de aforros de Galicia é superior á existente en España (41,4% e 40,1% no caso dos bancos, e 57,9% e 53,3% no caso das caixas de aforro), en tanto que o peso relativo das cooperativas é claramente inferior (0,7% e 6,6%, respectivamente).

- **Outros intermediarios financeiros**

Ó longo do ano 2002, a actividade investidora de Xesgalicia, Sociedade Xestora de Entidades de Capital Risco, S.A., centrouse en 20 empresas, das que once se beneficiaron do Sodiga, oito do fondo

3.5.54.

Actividade investidora de XesGalicia 2003

	Capital	Préstamo	Total
	(en €)		
Emprende	3.521.417,81	1.513.547,00	5.034.964,81
Vitro Cristalglass Galicia, S.L.	480.800,00	721.215,00	1.202.015,00
Brigal, S.A.	269.788,90	460.600,00	730.388,90
Sistemas Biométricos, S.L.	-	151.732,00	151.732,00
Gallega de Ingeniería de Procesos, S.L.	60.000,00	180.000,00	240.000,00
Gran Bañeairo de Aguas Minero - Medicinales de Guitiriz, S.L.	1.652.780,05	-	1.652.780,05
Moveilis Software, S.L.	187.500,00	-	187.500,00
Investigación y Desarrollo de barroos rojos, S.L.	190.517,36	-	190.517,36
Elaborados Galegos, S.A.	680.031,50	-	680.031,50
Adiante	-	1.202.000,00	1.202.000,00
Conservas Peña, S.A.	-	1.202.000,00	1.202.000,00
Sodiga	16.860.179,42	2.352.013,41	19.212.192,83
CZ Veterinaria, S.A.	18.586,36	-	18.586,36
Bioetanol Galicia, S.A.	-	449.989,20	449.989,20
Grupo Autocares Mombus, S.L.	1.963.651,81	1.202.024,21	3.165.676,02
Hispano Lusa Compañía Tecnológica de Edificación, S.A.	405.350,00	-	405.350,00
Unidad de Vehículos Industriales, S.A.	-	700.000,00	700.000,00
Losán Benelux, B.V.	1.440.000,00	-	1.440.000,00
Géneros de punto Montoto, S.A.	1.327.700,55	-	1.327.700,55
P. Ferro GPF, S.L.	5.003.912,40	-	5.003.912,40
FILMAX Entertainment, S.A.	5.000.000,00	-	5.000.000,00
Luso Galaica de Traviesas, S.A.	500.000,00	-	500.000,00
Privilege Advanced Surfaces, S.A.	1.200.978,30	-	1.200.978,30
Total sociedades = 20	20.381.597,23	5.067.560,41	25.449.157,64

Fonte: XesGalicia S.A.

Emprende e unha do fondo *Adiante*. A contía total do investimento ascendeu a 25,5 millóns de euros, dos que 20,4 millóns corresponden ó capital e 5,1 millóns de euros a préstamos.

Atendendo á desagregación segundo fondo, o **cadro 3.5.54.** amosa a actividade investidora de Sodiga ó longo do ano 2003. O investimento realizado nas 11 empresas recollidas no devandito cadro ascendeu a 19.212,2 miles de euros (16.860,2 corresponden ó capital), o que representa o 75,5% da actividade investidora de Xesgalicia nese ano.

No concernente ó fondo *Emprende* o investimento realizado ascendeu a 5.035,0 miles de euros, dos que 3.521,4 miles de euros corresponden ó capital. Respecto ó fondo *Adiante 2000*, no ano 2001 realizáronse investimentos en unha empresa, por un total de 1.202,0 miles de euros, o que representa o 4,7% do total investido no ano 2003.

Polo que atinxe ás sociedades de

garantía recíproca, neste tipo de sociedades de intermediación financeira solicitaranse, a 31 de decembro do ano 2003, un total de 12.894 avais por un importe global de 740,4 millóns de euros, como reflicte o **cadro 3.5.55.** Nesa data, o número de avais concedidos foi de 11.128 e a súa contía de 621,2 millóns de euros, o que representa o 83,9% da contía solicitada.

O número de avais vixentes foi de 8.871 e a súa contía ascendeu a 260,5 millóns de euros. Ó longo do exercicio 2003 formalizáronse un total de 4.514 avais, ascendendo a súa contía a 85,2 millóns de euros. Atendendo ó destino do aval, o **cadro 3.5.55.** reflicte que 3.761 avais son avais para novo investimento ascendendo a súa contía a 122,7 millóns de euros.

Os datos recollidos no **cadro 3.5.56.** reflicten que o sector servizos (sen contar o comercio) presenta o maior risco vivo con 71,5 millóns de euros (o 35,1% do total galego), seguido do comercio, con

3.5.55.

Resultados das sociedades de garantía recíproca a 31 de decembro de 2003

	SOGARPO		AFIGAL		Total	
	número	contía (en miles de €)	número	contía (en miles de €)	número	contía (en miles de €)
Avais solicitados	6.043	345.000,7	6.851	395.396,4	12.894	740.397,2
Avais concedidos	4.962	272.368,2	6.166	348.814,5	11.128	621.182,7
Avais formalizados	10.513	242.626,7	21.297	335.198,1	31.810	577.824,8
Avais vixentes	3.282	111.115,4	5.589	149.355,6	8.871	260.470,9
Risco vivo	-	84.329,2	-	119.518,1	-	203.847,3
Avais formalizados no exercicio	1.539	31.943,2	2.975	53.295,2	4.514	85.238,4
Destino do aval						
Novo investimento	1.415	48.051,5	2.346	74.607,1	3.761	122.658,5
Circulante	426	18.195,9	295	15.027,3	721	33.223,2
Fianzas (avais técnicos)	1.440	18.072,8	2.925	29.287,4	4.365	47.360,2
Outros	1	9,0	23	596,3	24	605,3

Fonte: Confederación Española de Sociedades de Garantía Recíproca (CESGAR)

3.5.56.

Risco vivo das sociedades de garantía recíproca 2002-03: distribución segundo sectores

2002

	SOGARPO		AFIGAL		Total	
	avais vixentes	Contía (en miles de €)	avais vixentes	Contía (en miles de €)	avais vixentes	Contía (en miles de €)
sector primario	57	1.061,8	104	5.036,9	161	6.098,7
sector industrial	353	20.347,6	367	16.105,9	720	36.453,5
construcción	920	12.327,5	2.123	17.684,8	3.043	30.012,3
sector servicios	781	21.108,9	1.098	37.021,7	1.879	58.130,6
comercio	657	21.727,5	796	26.048,3	1.453	47.775,8
Total	2.768	76.573,3	4.488	101.897,6	7.256	178.470,9

2003

	SOGARPO		AFIGAL		Total	
	avais vixentes	Contía (en miles de €)	avais vixentes	Contía (en miles de €)	avais vixentes	Contía (en miles de €)
sector primario	60	1.068,0	188	6.551,6	248	7.619,5
sector industrial	431	21.378,1	514	17.713,6	945	39.091,7
construcción	1.006	13.398,8	2.207	19.537,9	3.213	32.936,7
sector servicios	986	24.717,4	1.558	46.792,4	2.544	71.509,8
comercio	799	23.766,9	1.122	28.922,6	1.921	52.689,5
Total	3.282	84.329,2	5.589	119.518,1	8.871	203.847,3

Fonte: Confederación Española de Sociedades de Garantía Recíproca (CESGAR)

3.5.57.

Empresas galegas en bolsa 2002-03

	2002		2003	
	Prezo da acción (1) (en €)	Capitalización (en miles de €)	Prezo da acción (1) (en €)	Capitalización (en miles de €)
Adolfo Domínguez	8,00	69.690	14,74	128.403
Banco de Galicia	15,40	468.607	17,35	527.943
Banco Pastor	17,76	968.236	24,34	1.326.963
Inditex	22,51	14.031.167	16,10	10.035.619
Pescanova	9,85	128.050	12,70	165.100
Zeltia	5,42	1.087.938	5,60	1.124.069
Total		16.753.688		13.308.097

(1) derradeiro prezo do período
Fonte: Bolsa de Madrid

3.5.58.

Educación 2001-02: principais núcleos de localización en base á xeración do VEB

Núcleos	2001	2002	02/01
	(en miles de €)		(%)
Vigo	10.148,8	12.583,7	24,0
A Coruña	7.745,5	8.476,6	9,4
Santiago	3.778,9	4.443,4	17,6
Ourense	3.537,9	4.117,6	16,4
Redondela	48,9	2.262,4	4.528,0
Ribeira	1.486,3	1.528,3	2,8
Nigrán	778,1	778,2	0,0
Carballo	703,1	776,2	10,4

Fonte: Ardán

52,7 millóns de euros (o 25,8%), mentres que o menor risco vivo corresponde ó sector primario (7,6 millóns de euros). En termos de avais vixentes, o devandito cadro amosa que é o sector da construción o que acolle o maior número de avais, con 3.213 avais, seguido do sector servizos e comercio, con 2.544 e 1.921 avais, respectivamente.

• Mercados financeiros

Os mercados financeiros poden ser definidos como aqueles lugares, físicos ou non, onde se realizan as transaccións de instrumentos financeiros. O **cadro 3.5.57.** reflicte as empresas galegas que no ano 2003 cotizaban en Bolsa.

Como se pode apreciar, o valor de capitalización das seis empresas galegas (con domicilio social en Galicia) que cotizan en Bolsa ascendeu a 13.308,1 millóns de euros. As empresas Inditex e Banco Pastor son as que presntan unha maior capitalización, con 10.035,6 millóns de euros (o 75,4% do valor total de capitalización destas seis empresas no ano 2003) e 1.327,0 millóns de euros (o 10,0%).

Educación

No que ó subsector da educación se refire, o **cadro 2.2.6. (Poboación ocupada 2002-03: distribución segundo ramas de actividade)** reflicte a evolución do emprego no subsector da educación en Galicia.

Como se pode apreciar, o número de ocupados neste subsector foi de 57,5 miles de persoas en 2003 fronte ós 54,9 miles de empregados no ano anterior. En termos relativos, rexístrase unha caída da importancia relativa da poboación ocupada galega no sector da educación (*pública e privada*), que pasa dun 9,4% do ano 2002 ó 9,2% da poboación ocupada no sector servizos en 2003.

• Indicadores empresariais

Segundo o criterio de selección de empresas seguido por Ardán, o número de empresas relacionadas coas actividades da educación ascendeu a 80 empresas no ano 2002, o que supuña o 0,6% do conxunto empresas seleccionadas. O emprego medio das empresas do subsector, segundo os datos facilitados por elas mesmas, foi de 21 traballadores por empresa. O VEB xerado polas empresas do subsector educación ascendeu a 40,3 millóns de euros, e os seu ingresos de explotación a 69,0 millóns de euros.

Atendendo ó VEB a custo de factores xerado polas propias empresas, os principais núcleos de localización, **cadro 3.5.58.**, son Vigo, con 12,6 millóns de euros, seguido de A Coruña e Santiago, con 8,5 e 4,4 millóns de euros, respectivamente. En conxunto acollen o 63,3% do VEB xerado neste subsector.

A conta de explotación agregada des-

3.5.59.

Evolución da actividade na educación 2001-02: ingresos, custos e resultados

	2001		2002		02/01
	(en miles de €)	(%)	(en miles de €)	(%)	
Ingresos de explotación	52.551,2	100	68.797,3	100	30,9
Consumo e outros gastos de explotación	19.814,3	37,7	28.476,4	41,4	43,7
Valor engadido bruto a custo dos factores	32.736,9	62,3	40.320,9	58,6	23,2
Gastos de persoal	29.706,8	56,5	33.034,2	48,0	11,2
Resultado económico bruto da explotación	3.030,1	5,8	7.286,8	10,6	140,5
Amortizacións	2.676,0	5,1	3.095,1	4,5	15,7
Resultado económico neto da explotación	354,1	0,7	4.191,7	6,1	1.083,8
Resultado financeiro	-1164,3	-2,2	-1307,2	-1,9	-12,3
Ingresos financeiros	82,7	0,2	98,7	0,1	19,3
Gastos financeiros	1.247,1	2,4	1.405,9	2,0	12,7
Resultado de actividades ordinarias	-810,2	-1,5	2.884,5	4,2	456,0
Resultado de actividades extraordinarias	1.025,7	2,0	-976,0	-1,4	-195,2
Resultado antes de impostos	215,4	0,4	1.908,5	2,8	785,8
Impostos	337,3	0,6	394,4	0,6	16,9
Resultado neto do exercicio	-121,8	-0,2	1.514,0	2,2	1.342,9
Cash-flow	2.324,4	4,4	4.071,2	5,9	75,2

Fonte: Ardán

3.5.60.

Evolución do investimento e do financiamento na educación 2001-02

	2001		2002		02/01
	(en miles de €)	(%)	(en miles de €)	(%)	
Activo total	52.487,6	100	57.967,6	100	10,4
Activo fixo (neto)	38.131,0	72,6	42.257,7	72,9	10,8
Gastos amortizables	274,2	0,5	254,0	0,4	-7,4
Inmovilizado inmaterial	977,0	1,9	1.324,0	2,3	35,5
Inmovilizado material	35.365,5	67,4	38.490,8	66,4	8,8
Outro inmovilizado	1.460,3	2,8	2.134,9	3,7	46,2
Outro activo fixo	54,1	0,1	54,1	0,1	0,0
Circulante neto	14.356,6	27,4	15.709,9	27,1	9,4
Existencias	503,0	1,0	337,1	0,6	-33,0
Debedores	9.577,9	18,2	9.680,6	16,7	1,1
Tesorería	3.288,4	6,3	5.156,7	8,9	56,8
Outro activo circulante	987,2	1,9	535,5	0,9	-45,8
Fontes de financiamento	52.487,6	100	57.967,6	100	10,4
Financiamento permanente	35.830,1	68,3	38.987,7	67,3	8,8
Fondos propios	19.286,6	36,7	21.500,9	37,1	11,5
Recursos alleos l/p	15.740,3	30,0	16.653,1	28,7	5,8
Ingresos distribuídos en varios exercicios	803,2	1,5	833,7	1,4	3,8
Acreedores a curto prazo	16.657,5	31,7	18.979,8	32,7	13,9
Fondo de rotación	-2.300,9	-4,4	-3.270,0	-5,6	-42,1

Fonte: Ardán

tas 80 empresas amosa que no ano 2002 o seu resultado de actividades ordinarias incrementouse nun 456,0%, para situarse nos 2,9 millóns de euros. Asemade, amosa que o resultado antes de impostos medrou un 785,8% e que o resultado neto do exercicio o fixo nun 1.342,9%, acadando os 1.908,5 e 1.514,0 millóns de euros.

O crecemento do VEB no ano 2002

foi do 23,2%, 7,7 puntos inferior á medra experimentada polos ingresos de explotación, polo que o seu peso relativo pasou do 62,3% de 2001 ata o 58,6% do ano 2002 (**cadro 3.5.59.**).

En relación ó investimento e ó financiamento, **cadro 3.5.60.**, en termos relativos, o financiamento permanente non cubre a totalidade do activo fixo neto

Educación 2001-02: estudio económico-financiero

Indicadores de nivel de actividad e resultados sobre ingresos de explotación

	Crecemento dos ingresos		V.E.B.c.f. / ingresos		Gastos persoal / ingresos		Rtdo. ec. n. explotac. / ingresos		Carga financeira / ingresos		Cash-flow / ingresos	
	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega
2002	11,00	5,94	65,26	26,92	50,51	18,53	3,86	3,08	1,56	0,97	5,97	3,51
2001	5,56	8,83	64,21	27,06	54,90	18,70	3,26	3,13	1,48	1,04	5,03	3,45

(%)

Rendibilidade e magnitudes asociadas

	Rendibilidade económica		Marxe		Rotación de activos		Rendibilidade financeira antes de impostos		Custo neto da débeda		Coeficiente de endebedamento	
	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega
2002	5,18	5,82	4,31	3,30	1,58	1,72	7,82	14,60	3,24	2,22	1,31	2,38
2001	4,50	5,83	3,44	3,36	1,29	1,72	8,05	15,20	3,09	2,34	1,52	2,48

(1) Os datos corresponden á mediana (P₅₀). A mediana é o valor central da mostra do estudio

Fonte: Ardán

3.5.62.

Servizos relacionados coa saúde 2002: actividades que comprende o grupo

	Empresas	Ingresos de explotación	V.E.B. c.f.	Cash-flow	Activo total	Emprego medio
<i>(en miles de €)</i>						
Distr. Min. Artículos médicos e ortopédicos	34	25.992,9	6.745,5	1.326,7	18.032,2	8
Hospitais e residencias	24	158.889,1	94.657,8	10.760,6	129.642,8	149
Servicios sanitarios	77	117.699,0	52.411,7	7.965,8	72.029,9	23
Servicios sociais	17	19.052,2	12.458,7	1.994,8	46.272,9	47
Total	152	321.633,3	166.273,7	22.047,9	265.977,8	39
Peso do grupo no conxunto de empresas galegas (%)	1,1	0,6	1,7	0,8	0,7	

Fonte: Ardán

(cubre o 92,3% do activo fixo), acadando o fondo de rotación un valor negativo de 3,3 millóns de euros. No concernerente ás fontes de financiamento, o 67,3% corresponde ó financiamento permanente, onde os fondos propios, que medran un 11,5% respecto ó ano anterior, supoñen o 37,1% do financiamento total. Os recursos alleos a longo prazo medraron un 5,8% sendo o seu peso relativo no total das fontes de financiamento do 28,7%.

En termos absolutos, o activo total ascendeu a 58,0 millóns de euros, un 10,4% superior ó valor de 2001, dos que 42,3 millóns de euros corresponden ó activo fixo neto (un 10,8% superior ó existente o ano anterior). Os 15,7 millóns restantes corresponden ó circulante neto, que medrou un 9,4% en relación ó ano anterior.

No que ó estudio económico e financeiro se refire, o **cadro 3.5.61.** reflicte unha aceleración no ritmo de crecemento dos ingresos, así como unha medra da relación do VEB respecto ós ingresos da carga financeira, e unha redución, respecto dos ingresos, dos gastos de persoal. Comparado coa evolución seguida polo conxunto das 13.534 empresas galegas, os diferentes indicadores do nivel de actividade e resultados sobre os ingresos de explotación considerados para este sector presentan valores superiores á media.

Fronte á medra da rendibilidade eco-

nómica en 2002, por mor do incremento experimentado pola marxe de actividade e da rotación de activos, a rendibilidade financeira antes de impostos descende influenciada polo incremento do custo neto da débeda. Nese ano, redúcese o coeficiente de endebedamento.

Sanidade

Unha aproximación á poboación ocupada neste subsector pode facerse a partir dos datos recollidos no epígrafe “sanidade” do **cadro 2.2.6.** (*Poboación ocupada 2002-06: distribución segundo ramas de actividade*). O número de traballadores nesta rama de actividade foi de 57,7 miles de persoas, 1,4 miles de ocupados máis que en 2002 (un 2,5%). Comparado coa ocupación estimada pola EPA no sector servizos, esta actividade acolle o 9,2% dos traballadores galegos.

• Indicadores empresariais

Segundo o criterio de selección de empresas seguido por Ardán, o número de empresas relacionadas co subsector servizos relacionados coa saúde –distribución de artigos médicos e ortopédicos, hospitais e residencias e servizos sanitarios e sociais- ascendeu a 152 empresas en 2002, o que supuña o 1,1% do conxunto de empresas seleccionadas. O emprego medio das mesmas, segundo os datos facilitados por elas mesmas, foi de 39 traballadores por

3.5.63.

Sector dos servizos relacionados coa saúde 2001-02: principais núcleos de localización en base á xeración do VEB

Núcleos	2001		2002		02/01
	(en miles de €)		(en miles de €)		
Vigo	59.055,7		61.272,8		3,8
A Coruña	22.365,9		25.037,7		11,9
Santiago	20.135,3		23.706,0		17,7
As Pontes de García Rodr.	5.713,0		7.260,6		27,1
Ribeira	5.969,4		7.041,5		18,0
Lugo	6.371,8		7.022,6		10,2
Pontevedra	5.711,1		6.768,2		18,5
Cee	4.857,5		6.047,9		24,5

Fonte: Ardán

3.5.64.

Evolución da actividade no sector dos servizos relacionados coa saúde 2001-02: ingresos, custos e resultados

	2001		2002		02/01
	(en miles de €)	(%)	(en miles de €)	(%)	
Ingresos de explotación	289.514,8	100,0	321.633,3	100,0	11,1
Consumo e outros gastos de explotación	140.813,6	48,6	155.359,6	48,3	10,3
Valor engadido bruto a custo dos factores	148.701,2	51,4	166.273,7	51,7	11,8
Gastos de persoal	120.540,7	41,6	135.960,9	42,3	12,8
Resultado económico bruto da explotación	28.160,5	9,7	30.312,8	9,4	7,6
Amortizacións	15.398,4	5,3	17.637,0	5,5	14,5
Resultado económico neto da explotación	12.762,1	4,4	12.675,8	3,9	-0,7
Resultado financeiro	-2.910,5	-1,0	-2.856,4	-0,9	1,9
Ingresos financeiros	784,5	0,3	840,7	0,3	7,2
Gastos financeiros	3.695,1	1,3	3.697,1	1,1	0,1
Resultado de actividades ordinarias	9.851,6	3,4	9.819,5	3,1	-0,3
Resultado de actividades extraordinarias	-255,8	-0,1	572,4	0,2	323,8
Resultado antes de impostos	9.595,8	3,3	10.391,8	3,2	8,3
Impostos	3.644,8	1,3	3.651,9	1,1	0,2
Resultado neto do exercicio	5.950,9	2,1	6.739,8	2,1	13,3
Cash-flow	20.759,7	7,2	22.047,9	6,9	6,2

Fonte: Ardán

3.5.65.

Evolución do investimento e do financiamento no sector dos servizos relacionados coa saúde 2001-02

	2001		2002		02/01
	(en miles de €)	(%)	(en miles de €)	(%)	
Activo total	240.634,7	100	265.977,8	100	10,5
Activo fixo (neto)	143.846,2	59,8	156.499,3	58,8	8,8
Gastos amortizables	2.004,9	0,8	1.921,9	0,7	-4,1
Inmovilizado inmaterial	33.863,8	14,1	33.901,1	12,7	0,1
Inmovilizado material	101.311,0	42,1	114.662,7	43,1	13,2
Outro inmovilizado	6.666,5	2,8	6.013,5	2,3	-9,8
Outro activo fixo	-	-	-	-	-
Circulante neto	96.788,4	40,2	109.478,5	41,2	13,1
Existencias	8.745,2	3,6	11.168,1	4,2	27,7
Debedores	58.861,3	24,5	62.398,3	23,5	6,0
Tesourería	20.700,9	8,6	24.522,7	9,2	18,5
Outro activo circulante	8.481,1	3,5	11.389,4	4,3	34,3
Fontes de financiamento	240.634,7	100	265.977,8	100	10,5
Financiamento permanente	153.893,7	64,0	165.429,9	62,2	7,5
Fondos propios	87.694,2	36,4	95.738,8	36,0	9,2
Recursos alleos l/p	41.059,6	17,1	44.220,9	16,6	7,7
Ingresos distribuídos en varios exercicios	25.139,9	10,4	25.470,2	9,6	1,3
Acreeedores a curto prazo	86.741,0	36,0	100.547,9	37,8	15,9
Fondo de rotación	10.047,4	4,2	8.930,6	3,4	-11,1

Fonte: Ardán

3.5.66.

Servizos relacionados coa saúde 2001-02: estudo económico-financieiro

Indicadores do nivel de actividade e resultados sobre ingresos de explotación

	Crecemento dos ingresos		V.E.B.c.f. / ingresos		Gastos persoal / ingresos		Rtdo. ec. n. explotac. / ingresos		Carga financeira / ingresos		Cash-flow / ingresos	
	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega
2002	8,55	5,94	50,11	26,92	35,11	18,53	4,45	3,08	0,89	0,97	6,25	3,51
2001	6,67	8,83	50,90	27,06	33,16	18,70	4,08	3,13	1,01	1,04	6,90	3,45

(%)

Rendibilidade e magnitudes asociadas

	Rendibilidade económica		Marxe		Rotación de activos		Rendibilidade financeira antes de impostos		Coste neto da débeda		Coeficiente de endebedamento	
	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega	Empresa do sector	Empresagalega
2002	6,29	5,82	4,41	3,30	1,46	1,72	14,78	14,60	2,08	2,22	1,57	2,38
2001	7,44	5,83	4,60	3,36	1,45	1,72	15,74	15,20	2,22	2,34	1,51	2,48

(%)

(1) Os datos corresponden á mediana (P₅₀). A mediana é o valor central da mostra do estudio
Fonte: Ardat

empresa. Comparado co volume total de empresas consideradas, o VEB xerado polas empresas do subsector servizos empresariais representa o 1,7% do VEB total, en tanto que o peso relativo dos ingresos de explotación é do 0,6% (**cadro 3.5.62.**).

Atendendo ó VEB a custo de factores xerado polas propias empresas, os principais núcleos de localización, **cadro 3.5.63.**, son Vigo, con 61,3 millóns de euros, seguido de A Coruña e Santiago, con 25,0 e 23,7 millóns de euros, respectivamente. En conxunto acollen o 66,2% do VEB xerado neste subsector.

A conta de explotación agregada destas 152 empresas amosa unha medra do VEB do 11,8%, sete décimas superior ó crecemento experimentado polos ingresos de explotación, polo que o peso relativo do VEB aumenta dende o 51,4% de 2001 ata o 51,7% do ano 2002.

O seu resultado neto do exercicio, que se sitúa en 6,7 millóns de euros, medrou un 13,3% en relación ó resultado do ano anterior, permanecendo practicamente constante o resultado de actividades ordinarias (-0,3%), que acada os 9,8 millóns de euros.

En relación ó investimento e ó financiamento, **cadro 3.5.65.**, en termos relativos, o financiamento permanente cubre a totalidade do activo fixo neto, e un 8,2% do circulante neto. O fondo de rotación, despois da caída dun 11,1% respecto ó ano anterior, presenta un valor positivo de 8,9 millóns de euros. No concernerente ás fontes de financiamento, o 62,2% corresponde ó financiamento permanente, onde os fondos propios, que medran un 9,2% respecto ó ano anterior, supoñen o 36,0% do financiamento total. Os recursos alleos a longo prazo rexistran unha medra do 7,7% cun peso relativo do 16,6% no total das fontes de financiamento.

En termos absolutos, o activo total ascendeu a 266,0 millóns de euros, un 10,5% superior ó valor de 2001, dos que 156,5 millóns de euros corresponden ó activo fixo neto (un 8,8% superior ó existente no ano anterior). Os 109,5 millóns de euros restantes corresponden ó circulante neto, que medrou un 13,1% en relación ó ano 2001.

No que ó estudio económico e financeiro se refire, o **cadro 3.5.66.** reflicte unha aceleración no ritmo de crecemento dos ingresos, e un descenso respecto ós ingresos do VEB e da carga financeira, permanecendo practicamente constante o peso relativo dos gastos de persoal. Comparado coa evolución seguida polo conxunto das empresas galegas consideradas, o crecemento dos ingresos deste sector económico é superior (8,6% e 5,9%, respectivamente), ó igual que o acontecido no caso da evolución do VEB sobre os ingresos (50,1% e 26,9%, respectivamente) ou do indicador gastos de persoal/ingresos (35,1% e 18,5%).

Ó longo do ano 2002 prodúcese unha caída das rendibilidades económica e financeira antes de impostos. A pesar destes descensos, seguen sendo superiores ás rendibilidades rexistradas polas 13.534 empresas analizadas consideradas no seu conxunto. A rendibilidade económica das empresas deste sector ascende a 6,3% segue sendo superior á rexistrada polo (5,8% no conxunto de empresas galegas analizadas), e a rendibilidade financeira antes de impostos sitúase en 2002 nos 14,78% (14,6% no conxunto de empresas galegas). No ano 2002 rexístrase unha caída do custo neto da débeda, que pasa do 2,22% de 2001 ós 2,08% do ano 2002. ■

